

Indledning

Indholdsoversigt

1. Oversigt over ophavsretten	2.1. Den Nordiske Ophavsrets-komité 1970-1975
1.1. Ophavsrettens baggrund og begrundelse	2.2. Ophavsretsudvalget 1976-1990
1.2. Ophavsretslovens hovedtræk	2.3. Nordisk departementssamarbejde
1.3. De ophavsretlige organisationer	2.4. Lovændringer siden 1961
2. Ophavsrettens udvikling siden 1961	3. Den internationale udvikling
	3.1. Konventioner m.v.
	3.2. EU

1. Oversigt over ophavsretten

Afsn. 1.1 giver en indføring i ophavsretten m.h.t. dens baggrund og begrundelse, bl.a. med en kort historisk oversigt og med omtale af ophavsretten som en del af immaterialretten og kulturpolitikken. I afsn. 1.2 redegøres der for ophavsretslovens hovedtræk. I afsn. 1.3 omtales de forskellige organisationer på ophavsretsområdet, herunder især forvaltningsorganisationerne.

1.1. Ophavsrettens baggrund og begrundelse¹ kan beskrives ud fra både et juridisk og politisk perspektiv. Juridisk kan der påvises et behov for en immateriel retsbeskyttelse af litterære og kunstneriske værker m.v. Samtidig indgår ophavsretten i den kulturpolitiske begrundede støtte til samfundets skabende og udøvende kunstnere.

Den juridiske begrundelse for ophavsretten skal søges i den omstændighed, at kunst og litteratur udgør **intellektuelle præstationer**, som den

1. Generelt om ophavsrettens baggrund og begrundelse, se 1995-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 2.1) – *Knoph 1936*, s. 1 ff. og 45 ff. – *J. Hansen 1957*, s. 17 ff. og 44 ff. – *Lund 1961*, s. 46 ff. – *Koktvedgaard 1965*, s. 184 – *Koktvedgaard i NIR 1975*, s. 294-299 (*Ophavsrettens existensberettigelse*) – *Weincke 1976*, s. 24 ff. og 160 ff. – *Ljungman i NIR 1976*, s. 97 ff. – *Blomqvist 1987*, s. 31 ff. og 190 ff. – *Bryde Andersen i Levin 1993*, s. 402-414 (især om markedsforholdene i informations-samfundet) – *Schonning 1994*, s. 24 ff. – *Riis 1996*, s. 39 ff. og 66 f. – *Schonning 2001*, s. 113 ff. – *Blomqvist i Bryde Andersen 2003*, s. 63-76 – *Riis 2005*, s. 21 ff. (om den økonomiske begrundelse) – *Lublin & Kaas 2009* – *ALAI-rapport 2017* – *Rognstad 2019*, s. 34 ff. Se også afsn. 2 nedenfor om ophavsrettens udvikling siden 1961.

almindelige ejendomsret ikke yder et tilstrækkeligt retsværn for. Ejendomsretten beskytter fx ikke en forfatter mod efterligninger og andre former for ikke-materiel tilegnelse af det litterære værk. Forfatterens egentlige beskyttelsesbehov vedrører den indsats, der ligger bag skabelsen af værket. Denne intellektuelle præstation kan tilegnes af en anden ved at reproducere den, uden at vedkommende skal yde den samme indsats. Det er fx tilfældet ved fotokopiering, oplæsning og efterligning af det litterære værk, hvor udnyttelsen rækker ud over det konkrete, fysiske eksemplar af værket. Kun en ophavsretlig beskyttelse af værket² kan give forfatteren et retsværn mod disse former for værksudnyttelse.

Beskyttelsesbehovet for intellektuelle præstationer gør sig ikke alene gældende på det litterære og kunstneriske område. Også f.s.v. angår opfindelser, mønstre, varemærker osv. er der behov for et retsværn mod andres tilegnelse af indsatsen bag præstationerne. Dette behov er dækket ind via reglerne i patentloven, mønsterloven, varemærkeloven og andre love inden for den såkaldte industrielle ejendomsret. Den fælles betegnelse for ophavsret og industriel ejendomsret er **immaterialret**³ – den retsdisciplin, der beskæftiger sig med beskyttelsen af immaterielle goder til forskel fra materielle, fysiske genstande. Man taler også om de lovbestemte enerettigheder og om eneretslovene. Et andet udtryk for immaterialret er intellektuel ejendomsret,⁴ som anvendes mange steder i udlandet og i EU-dokumenter m.v. Et udtryk, der vinder stigende indpas herhjemme, er IP eller IPR (intellectual property rights).

-
2. Generelt om værksbegrebet (det principielle spørgsmål om ophavsrettens genstand og retlige natur) se 1951-udkastet, s. 95 (om »den åndelige frembringelse« som beskyttelses genstand) – *Knoph 1936*, s. 596 ff. – *Hartvig Jacobsen 1941*, s. 322 ff. – *Lund 1944a*, s. 333 ff. – *Ross i TfR 1945*, s. 321-353 (*Ophavsrettens Grundbegreber*) – *Magnussen 1950*, s. 35 ff. – *Hartvig Jacobsen 1951*, s. 15 ff. – *F. Vinding Kruse i TfR 1951*, s. 12 ff. – *Kivimäki i NIR 1952*, s. 221-231 – *Bergström 1954* – *Lund i NIR 1954*, s. 131-147 – *J. Hansen 1957*, s. 75 f. – *Lund 1961*, s. 46 ff. – *Koktvedgaard 1965*, s. 85 ff. (med konklusion s. 123 ff.) og 138 f. – *W.E. von Eyben i J 1965*, s. 132 ff. – *Møller i NIR 1965*, s. 82 f. – *Strömholm i NIR 1965*, s. 113-152 – *Ross i U 1965 B*, s. 42 ff. – *Lögberg 1967*, s. 19 ff. – *Karnell i TfR 1968*, s. 401-444 – *Strömholm 1970* – *Karnell i NIR 1971*, s. 368-379 – *Weincke i U 1971 B*, s. 62-64 – *Godenhielm i TfR 1972*, s. 237-251 – *Rothe 1980*, s. 167 ff. og 215 ff. – *Törngren i TfR 1986*, s. 365-386 – *Rosenmeier 2001*, s. 17 ff. – *Koktvedgaard 2002*, s. 13 ff. – *Levin i Bryde Andersen 2003*, s. 352 ff. Se også § 1, afsn. 1.3.1, om værkshøjde – § 2, afsn. 1.1, om eneretssystemet – § 2, afsn. 1.5, om efterligningsbeskyttelse og manglende idébeskyttelse.
 3. Generelt om ophavsretten som en del af immaterialretten, se *Knoph 1936*, s. 1 ff. – *J. Hansen 1957*, s. 86 ff. – *Koktvedgaard 1965*, s. 3 ff. og 186 ff. Om immaterialretten som en del af formueretten, se *Koktvedgaard 1965*, s. 189 ff. – *Koktvedgaard 2002*, s. 1.
 4. Om udtrykket intellektuel ejendomsret og lignende betegnelser, se *Knoph 1936*, s. 603 ff. – *Koktvedgaard 1965*, s. 5 f. og 193 f. Se også § 2, afsn. 1.1, om eneretssystemet.

Begrundelsen for ophavsretsbeskyttelsen: den intellektuelle præstations reproducerbarhed, kan ses i sammenhæng med **ophavsrettens historie**.⁵ Beskyttelsen er gennemført og udvidet i takt med udviklingen af effektive metoder til reproduktion og anden udnyttelse af kunst og litteratur. Op til middelalderen var håndafskrifter den eneste – og særdeles arbejdskrævende – kopieringsmåde. Først med Gutenbergs opfindelse af bogtrykkerkunsten ca. 1440 blev det muligt på kort tid at kopiere en bog uden større arbejdsindsats. Omtrent samtidig blev kobberstikket opfundet. Især udviklingen inden for bogudgivelse foranledigede, fra omkring år 1500, udstedelse af trykkeprivilegier; et privilegium var en eneret til at trykke et bestemt værk i en bestemt periode. De statslige privilegier blev primært udstedt til bogtrykkere og forlæggere og kun i mindre omfang til forfatterne. Se herved OHL § 92 om ældre privilegier.

I Danmark blev almene lovregler på området første gang gennemført med en forordning af 7.1.1741 om forbud mod eftertryk af bøger, der, ligesom privilegierne, i første række gav bogtrykkere og forlæggere en retsbeskyttelse. Først i 1857 blev 1741-forordningen afløst af en forfatterretslov. Malere og billedhuggere fik enerettigheder i en forordning fra 1837, der i 1864 blev afløst af en kunstnerretslov.

Med industrialiseringen sidst i 1800-tallet øgedes behovet for en retsbeskyttelse af kunst og litteratur. Industrialiseringen betød mere effektive reproduktionsmetoder og bedre muligheder for en effektiv udbredelse af produkterne. Et eksempel er opfindelsen af rotationspressen i 1860'erne. Fotografiet og grammofonen blev opfundet, og i begyndelsen af det nye århundrede begyndte de første radioudsendelser.

5. Om ophavsrettens historie, se 1961-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – 1951-udkastet, s. 64 ff. – *Lund 1933*, s. 13 ff. – *Knoph 1936*, s. 18 ff. – *Hartvig Jacobsen 1941*, s. 317 ff. – *Lund 1944a*, s. 12 ff. (om beskyttelsen af kunstværker) – *Lund i Lund & Alkil 1958*, s. 9-12 (om udviklingen 1933-1961) – *Lund 1961*, s. 38 ff. og 45 – *Koktvedgaard 1965*, s. 46 ff. – *Stuevold Lassen i NIR 1979*, s. 147-171 (om tilblivelsen af eneretten til offentlig fremførelse i Norge sidst i 1800-tallet) – *Rask 1984* (om retten til opførelse af skuespil i København midt i 1850'erne) – *Reeh 1985*, s. 8 ff. (om fotografibeskyttelse) – *Stray Vyrje 1987*, s. 19 ff. – *Håkon Schmidt 1989*, s. 16 ff. – *Rosén i NIR 1990*, s. 47-72 – *Dübeck i U 1991 B*, s. 155-161 (især om privilegieordningerne og 1741-forordningen) – *Worsøe-Schmidt 1994a*, s. 142 ff. (især om de danske lovgivningsbestrebelse i 1890'erne) – *Schønning 2001* (især om musikrettigheder) – *Kellerhals i GRUR Int. 2001*, s. 438-446 (om droit moral) – *Schønning i NIR 2001*, s. 573-582 (om Koda og komponistrettighederne) – *Koktvedgaard 2002*, s. 3 ff. – *Petri i NIR 2004*, s. 428-442 – *Porsdam 2006* – *Petri 2008* – *Teilmann-Lock 2009* – *Schønning i NIR 2009*, s. 1-20 – *Strömholm i NIR 2011*, s. 106-109 – *Mattsson i NIR 2011*, 119-124 – *Schønning i NIR 2011*, s. 517-525 – *A.M. Lund i NIR 2012*, s. 105-111 – *Waldorff & Waldorff 2018* (om skuespillere) – *Rognstad 2019*, s. 19 ff. Se også afsn. 2 nedenfor om udviklingen siden 1961 og om den teknologiske udvikling.

Dette satte skub i den retlige udvikling. I 1886 gennemførtes den internationale Bernerkonvention til værn for litterære og kunstneriske værker, som Danmark tiltrådte i 1903, efter at det i 1902 var lykkedes at få vedtaget en samlet lov om forfatterret og kunstnerret med et betydeligt løft i beskyttelsesniveauet.

Loven blev i 1912 og 1933 afløst af nye forfatterrets- og kunstnerretslove, og i 1961 gennemførtes lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker, der gav ophavsmænd en generel eneret til eksemplar fremstilling og tilgængeliggørelse for almenheden af deres værker og introducerede beskyttelse af udøvende kunstnere. Den retlige beskyttelse af fotografier var gennem hele denne periode reguleret i særlige love, i 1961 i lov om retten til fotografiske billeder. Først med 1995-loven blev fotografier ligestillet med de andre kunstarter.

Påvisningen af et fundamentalt beskyttelsesbehov er ikke i sig selv tilstrækkeligt til at begrunde en fyldestgørende ophavsretsbeskyttelse. Der skal også være en politisk vilje til stede. Her kommer det **kulturpolitiske**⁶ aspekt ind. Kulturpolitisk kan ophavsretten begrundes med, at samfundet har en interesse i, at der bliver frembragt ny kunst og litteratur. Denne interesse fremmes ikke mindst ved at sikre ophavsmændene, at de – på grundlag af almindelige markedsmekanismer – kan høste økonomisk fortjeneste på grundlag af deres værker, samtidig med at deres ideelle interesser i forbindelse med værkerne beskyttes. En ophavsretlig beskyttelse af ophavsmændenes økonomiske og ideelle interesser stimulerer således til at frembringe nye værker, der bidrager til samfundets kulturelle udvikling. Offentlige kulturstøtteordninger kan opfattes som et supplement til ophavsretten – især på områder, hvor markedsmekanismerne ikke sikrer en rimelig honorering af kunstnerne bag kvalitetslitteratur og -kunst.

Omfanget af den ophavsretlige beskyttelse er i sidste ende en afvejning af hensynet til ophavsmændene og hensynet til almenhedens, herunder kulturlivets, interesse i en let adgang til kulturgoderne. Ophavsretsloven er ligeledes udtryk for en afvejning af de i visse tilfælde

6. Om ophavsret og kulturpolitik, se bet. 517/1969, s. 71 f. – bet. 912/1981, s. 24 f. og 64 f. – *Lund 1944a*, s. 327 ff. – *Weinke 1976*, s. 163 ff. – *Ljungman* i NIR 1976, s. 100 ff. – *Koktvedgaard* i NIR 1976, s. 111 ff. – *Hesser* i NIR 1981, s. 250 ff. – *Blomqvist 1987*, s. 192 f. – *Duelund 1994*, s. 67 f., 82 ff. og 232 ff. – *Schonning 1994 – Riis* i NIR 1994, s. 17-31 – *Duelund 1995*, s. 96 ff. – *Karnell* i NIR 2001, s. 654-665 – *Koktvedgaard 2002*, s. 8 f. – *Lessig 2004 – Wirtén 2004 – Schonning* i NIR 2005, s. 216-219 – ALAI-rapport 2008 (om ophavsret og kulturel diversitet) – *Lublin & Kaas 2009 – Rosen 2012*, s. 57 ff. – *Rosenmeier & Teilmann-Lock 2011 – Schonning i U 2011 B*, s. 334-335 – *Schonning* i NIR 2012, s. 514-517.

forskellige rettighedsmæssige interesser hos hhv. kunstnere (ophavs-mænd og udøvende kunstnere) og producenter (film- og pladeselskaber m.fl.).⁷ Også disse afvejn timer er af kulturpolitisk karakter. Den danske ophavsretslov bygger – ligesom lovene i det øvrige Norden og Kontinentaleuropa i det hele taget – på en **droit d’auteur-tradition**⁸ med udgangspunkt i beskyttelsen af kunstnernes økonomiske og ideelle interesser. Heroverfor står copyright-traditionen i de angloamerikanske lande.

Om **ophavsrettens samfundsmæssige afbalancering**⁹ anføres det i 1995-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 2.2): »Den ophavsrettlige regulering har samfundsmæssigt to sider. Den ene side er, at ophavsmænds og andres individuelle rettigheder ønskes tilgodeset. Dette begrundes gerne med, at det er i samfundets interesse at have et sæt regler, der sikrer kunstnerne vederlag for deres indsats, fordi dette på afgørende vis giver de kreative kræfter tilskyndelse til ny produktion og ny udbredelse af værker. Den anden side er, at der også er hensyn at tage til »brugerne«. Det er også i samfundets interesse, at der ikke opstilles et så stærkt værn omkring eneretten, at dette vanskeliggør eller umuliggør enhver disposition fra anden side over én gang skabte og udbredte værker. Derfor må man i ophavsretten søge at indkredse de tilfælde, hvor andre uden nævneværdig skade for rettighedshaverne på forskellig måde frit bør kunne tilegne sig eller nyttiggøre frugten af deres arbejde og, for så vidt dette ikke er tilfældet, anvise løsningsmuligheder med hensyn til den praktiske rettighedsklarering. Lovgivningen om ophavsret skal således i lyset af den til enhver tid pågående tekniske udvikling søge at finde balancen mellem eneretten og undtagelserne fra denne.«¹⁰

Beskyttelsen af ophavsrettigheder indgår i FN’s Menneskerettigheds-erklæring (art. 27, stk. 2).¹¹ Tilsvarende er beskyttelse af intellektuel

-
7. Om interessemodsatningerne inden for medierne, se bet. 1320/1996, s. 349 ff.
 8. Generelt om droit d’auteur kontra copyright, se *M. Möller* i RIDA nr. 141 (1989), s. 22-55 – *Françon* i RIDA nr. 149 (1991), s. 2-33 – *Schonning 1994*, s. 88 ff. – *Davies* i IIC 1995, s. 964-989 – *Petri* i *Karnell m.fl. 2016*, s. 637-651. Se også afsn. 3.1 nedenfor om TRIPS-aftalen.
 9. Generelt om ophavsrettens samfundsmæssige afbalancering, se også *Quaedvlieg* i IIC 1998, s. 420-438 – *Koktvedgaard 2002*, s. 10 ff. og 139 f. – *Still* i NIR 2003, s. 44-56 – *Wainikka* i NIR 2008, s. 293-305 – *Bergström* i NIR 2011, s. 143-161 (*Program för upphovsrätten*) [genoptryk af artikel fra 1960]. Se også de indledende kommentarer til kap. 2 om indskrænkninger i ophavsretten.
 10. Sml. 1998-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 2.2).
 11. Generelt om ophavsret som en menneskeret, se *Weincke 1976*, s. 22 f. – *Vivant* i RIDA nr. 174 (1997), s. 60-122 – *Torremans* i *Torremans 2004*, s. 1-20 – *Lublin & Kaas 2009*, s. 44 ff. – *Newman* i EIPR 2009, s. 88-92 – *Geiger* i EIPR 2010, s. 256 (om den europæiske menneskerettighedskonvention).

ejendomsret nævnt i art. 17, stk. 2, i EU's Charter (fra 2000) om Grundlæggende Rettigheder (som art. 6 i Traktaten om Den Europæiske Union henviser til).¹²

Ophavsretten hører under Kulturministeriets ressort. Ministeriet udarbejder lovforslagene og deltager i de internationale forhandlinger på ophavsrettens område. Kulturministeriets adresse: Nybrogade 2, 1203 København K, tlf. 33 92 33 70; internettet: www.kum.dk.

Ministeriet har i 2004 oprettet en Ophavsretlig Infokiosk; se nu www.kum.dk.

Kulturministeriets overordnede synspunkter om ophavsret kan findes i dets arbejdsprogram for ophavsretten dateret den 13.5.2004.

M.h.t. ophavsrettens **økonomiske betydning**¹³ i samfundet følger det af forskellige undersøgelser i udlandet, at de ophavsretsrelaterede sektorer udgør en stigende andel af bruttonationalproduktet. Ifølge en finsk undersøgelse fra 1997 udgjorde ophavsretten en samfundsmæssig værdi på 4,13 pct. af bruttonationalproduktet, og der var ca. 86.000 personer ansat i ophavsretssektorerne. I Kultur- og erhvervspolitisk redegørelse 2000, s. 36, er det beregnet, at de kulturelle erhverv i Danmark i 1998 omsatte for ca. 75 mia. kr. og havde 59.000 fuldtidsansatte; en del af disse tal er ikke ophavsretsrelateret. Bøger, trykte medier og radio/tv var ifølge denne opgørelse de betydeligste sektorer. Andre nationale og internationale undersøgelser af ophavsrettens økonomiske betydning giver et varieret billede.

1.2. Ophavsretslovens hovedtræk er som følger:

Lovens **kap. 1** indeholder de grundlæggende bestemmelser om ophavsretsbeskyttelsen. Ophavsrettens genstand er litterære og kunstneriske værker, herunder musikværker og filmværker (§ 1). Ikke alene kunst og litteratur i gængs forstand, men også praktisk orienterede frembringelser omfattes af ophavsretsloven, bl.a. edb-programmer. Der stilles under alle omstændigheder krav om værkshøjde, dvs. at frembringelsen skal være resultatet af en selvstændig, skabende indsats.

12. Om dette Charter, se *Geiger* i EIPR 2009, s. 113-117 – *Geiger* i EIPR 2010, s. 257 f. – *Walter & von Lewinski* 2010, s. 71 ff.

13. Om ophavsrettens økonomiske betydning, se *Olsson* i Copyright 1982, s. 130-133 – SOU 1983:65, s. 215 ff. – *Cohen Jehoram* i GRUR Int. 1989, s. 23-29 (også gengivet i IIC 1989, s. 485-497) – *Liedes* i NIR 1989, s. 19-24 – *Hummel* i Cop. Bull. 1990, nr. 2, s. 14-22 – *Duelund & Bille Hansen* 1994, s. 76 ff. – *Riis* i NIR 1994, s. 17-31 – *Duelund & Dyekjær* 1996, s. 287 f. – *Riis* 1996 – *Raaschou-Nielsen & Juul Foss* 1997, s. 56 ff. – *Riis* i *Karnell & Muldin* 1998, s. 139-161 (om musik) – *Aspholm* i NIR 1998, s. 363-370 (om droit moral) – *Liedes* i *Karnell m.fl.* 2016, s. 487-504.

Beskyttelsens subjekt er ophavsmanden: den, der har skabt (frembragt) værket (§ 1). Har to eller flere ophavsmænd samarbejdet om frembringelsen af et værk, har de ophavsretten i fællesskab (§ 6). Hvis ophavsmanden har overdraget sine rettigheder til fx en producent (jf. nedenfor om kap. 3), er det producenten, der kan gøre den ophavsretlige beskyttelse gældende.

Der stilles ikke formalitetskrav til beskyttelsen, som derfor opstår fra og med værkets frembringelse. Copyright-mærket © er ingen betingelse for at have ophavsret. Det er udelukkende værkets konkrete udformning, der beskyttes, ikke de tilgrundliggende ideer og principper.

Også den, der bearbejder et værk, fx en oversætter, nyder beskyttelse som ophavsmand (§ 4). Det samme gælder den, der sammenstiller værker i et samleværk (§ 5). Uden for beskyttelsen falder love, domme og lignende offentlige aktstykker (§ 9).

Den ophavsretlige beskyttelse består af dels økonomiske enerettigheder (§ 2), dels ideelle rettigheder (§ 3).

Den økonomiske eneret er en eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden. Beskyttelsen vedrører brug af værket i oprindelig såvel som i ændret skikkelse. Værket gøres tilgængeligt for almenheden, når det fremføres offentligt, eller når eksemplarer af værket spredes til almenheden (ved salg, udlejning, udlån el.lign.) eller vises offentligt. På grundlag af eneretten kan ophavsmanden forbyde andre at bruge værket; tilladelser til at bruge værket kan betinges af et vederlag. Tilladelser kaldes generelt overdragelse af ophavsretten, jf. nedenfor om kap. 3. Der gælder en række indskrænkninger i den ophavsretlige eneret, jf. nedenfor om kap. 2.

De ideelle rettigheder, *droit moral*, har to forgreninger: For det første har ophavsmanden krav på at få sit navn angivet ved brug af værket. For det andet må værket bl.a. ikke ændres på en måde, der er krænkende for ophavsmandens anseelse eller egenart som kunstner. Ophavsmanden kan kun i begrænset omfang frafalde sin *droit moral*.

Beskyttelsestiden er fastsat i lovens **kap. 4**. Ophavsretten varer som hovedregel indtil 70 år efter ophavsmandens dødsår, dvs. i ophavsmandens levetid plus 70 år (§ 63). *Droit moral*-beskyttelsen er dog principielt evigtvarende (§ 75).

Lovens **kap. 2** indeholder forskellige indskrænkninger m.v. i den økonomiske eneret, dvs. tilfælde, hvor andre kan bruge værket uden ophavsmandens tilladelse. Indskrænkningen kan indebære fri udnyttelse, hvor ophavsmanden ikke har krav på vederlag, eller tvangsgicens, hvor ophavsmanden har krav på vederlag. En tredje kategori er aftalelicens,

der forudsætter indgåelse af aftale mellem brugeren og en kollektiv rettighedshaverorganisation; aftalelicens anses ikke som en indskrænkning i eneretten, men som en måde at forvalte rettigheder på.

De vigtigste indskrænkninger vedrører kopiering til privat brug (§ 12) – konsumtion (udtømmelse) af spredningsretten (§ 19) – citatretten (§ 22).

Kap. 2 a vedrører forholdet mellem forvaltningsorganisationer og brugere m.ht. dels licensering (§ 52 a), dels rapportering (§ 52 b).

I **kap. 2 b** er der en særlig bestemmelse om ansvar for onlineindholdsdelingstjenester (§ 52 c).

Kap. 3 omhandler ophavsrettens overgang til andre. Ophavsmanden kan frit overdrage sine rettigheder (§ 53). Rettighedserhververen har visse forpligtelser over for ophavsmanden m.h.t. udnyttelsespligt, ændringer, videreoverdragelse og afregning (§§ 54-57); de fleste aftaleregler kan fraviges ved aftale. Der gælder en formodning for, at filmproducenter har ret til at råde over deres film (§ 58). Arbejdsgiveren har rettighederne til edb-programmer frembragt i ansættelsesforhold (§ 59); hvad angår andre værksarter beror spørgsmålet på aftale mellem arbejdsgiveren og den ansatte ophavsmand.

Ved ophavsmandens død går ophavsretten i arv i overensstemmelse med de almindelige arveregler (§ 61). Ophavsretten til et værk kan ikke gøres til genstand for udlæg eller anden kreditorforfølgning (§ 62).

I lovens **kap. 5** reguleres beskyttelsen af nærtstående rettigheder m.v. De nærtstående rettigheder omfatter udøvende kunstnere (musikere, skuespillere, dansere m.fl.) (§ 65) – fonogramproducenter (pladeselskaber m.v.) (§ 66) – film- og videogramproducenter (filmselskaber m.v.) (§ 67) – radiofonier (radio- og tv-selskaber) (§ 69) – pressepublikationer (§ 69 a). F.s.v. angår udøvende kunstnere og fonogramproducenter gælder der i praksis de samme beskyttelsesregler som for ophavsretten. M.h.t. offentlig fremførelse af fonogrammer er der dog en tvangslicens (§ 68). Producentbeskyttelsen af film og andre levende billeder svarer i store træk til beskyttelsen af fonogramproducenter. Beskyttelsestiden for de nærtstående rettigheder er som hovedregel 50 år efter hhv. fremførelsen, optagelsen og udsendelsen, subsidiært efter den første offentliggørelse eller udgivelse (dog 70 år for fonogrammer).

Herudover beskyttes fotografier (§ 70) og fremstillere af kataloger og databaser m.v. (§ 71). Fotografier med værkshøjde beskyttes også som fotografiske værker. Katalogbeskyttelsen drejer sig om sammenstillinger af et større antal oplysninger – i fx telefonbøger og databaser – og varer 15 år.

Lovens **kap. 6** indeholder særlige regler om titelbeskyttelse m.v. (§ 73), signering af kunstværker (§ 74)· *droit moral* efter ophavsrettens udløb (§ 75) samt regler om forvaltning af rettigheder til offentlig fremførelse af musikværker (§ 75 a).

I lovens **kap. 6 a** er der regler om beskyttelse af kopispæringer og andre tekniske foranstaltninger (§§ 75 b-75 d) og af elektroniske oplysninger om rettighedsforvaltning (§ 75 e).

I **kap. 6 b** er der et særligt sæt regler om indskrænkning i ophavsretten f.s.v. angår såkaldte forældreløse værker.

Kap. 7 vedrører retshåndhævelse. Ophavsretskrænkelser og andre overtrædelser af loven kan sanktioneres i form af straf (§ 76), erstatning og godtgørelse (§ 83) samt inddragelse m.v. (§ 84). Der er som hovedregel privat påtale (§ 81), men anklagemyndigheden kan på begæring rejse påtale i piraterisager og lign. (§ 82).

I h.t. bestemmelserne i **kap. 8** gælder loven som udgangspunkt kun for værker og præstationer m.v., der har tilknytning til Danmark eller et andet EU/EØS-land. Der er hjemmel til at udvide beskyttelsen i forhold til andre lande (§ 88); hjemlen er udnyttet i udlandsbekendtgørelsen, således at værker og præstationer m.v. fra andre lande, der har tiltrådt de samme internationale konventioner som Danmark også nyder beskyttelse i h.t. bestemmelserne i ophavsretsloven.

Lovens **kap. 9** indeholder forskellige ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser. Den gældende ophavsretslov trådte i kraft den 1.7.1995.

1.3. De ophavsretlige organisationer¹⁴ har stor betydning for administrationen af ophavsrettigheder. Det gælder både forvaltningsorganisationerne

14. Generelt om kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder og om de ophavsretlige organisationer, se 2016-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – bet. 912/1981, s. 44 ff. og 65 ff. – *Lund 1961*, s. 195 f. – *Weincke 1976*, s. 109 ff. og 167 ff. – *Koktvedgaard* i NIR 1976, s. 113 ff. – *Lund Christiansen* i NIR 1978, s. 279-292 – *Kyrklund* i NIR 1978, s. 293-298 – *Liedes* i NIR 1984, s. 342 ff. – *Lund Christiansen* i NIR 1984, s. 362-375 – *Karnell* i Copyright 1986, s. 45-66 – *Blomqvist 1987*, s. 89 ff. og 181 f. – *Pétursson* i NIR 1987, s. 483-486 (om de mindre nordiske samfund) – *Ficsor 1990* – *Olsson* i NIR 1992, s. 601-604 – *Karnell* i NIR 1992, s. 605-610 – debatindlæg i NIR 1992, s. 621-628 – Dansk kultur- og mediestatistik 1993, s. 35 ff. (om pengestrømmen i forvaltningsorganisationerne) – *White* i CW nr. 33 (1993), s. 20-27 (om multimediaaftaler) – *Muldin* i *Karnell 1993*, s. 83-114 (om rettighedsforvaltning i digitale medier) – *Karnell* i RIDA nr. 157 (1993), s. 2-49 – *Duelund 1994*, s. 77 ff. (om de skabende og udøvende kunstneres organisering) – *Schonning 1994*, s. 56 ff. og 105 ff. – *Riis* i NIR 1994, s. 22 ff. og 28 ff. – *Bing 1995*, s. 118 ff. og 278 ff. (om databaser, digitale net m.v.) – Grøn-bog om ophavsret i informationsfundet 1995, s. 69 ff. (om rettighedsforvaltning i informationsfundet) – *Salokannel* i NIR 1995, s. 389-404 (om multimedia) – *Salokannel* i NÅR 1995, s. 168 ff. (om multimedia og digitale net) – *Duelund & Dyekjær*

og de enkelte rettighedshaverorganisationer. Det skyldes, at det på mange områder ikke er praktisk muligt for ophavsmændene m.fl. at administrere rettighederne individuelt. Det gælder især ved masseudnyttelse af værker m.v., hvor der sker en omfattende udnyttelse af store mængder af værker. I disse tilfælde, hvor hverken rettighedshaverne eller brugerne ville kunne magte at indgå individuelle aftaler, sker der derfor en kollektiv rettighedsforvaltning, hvor forvaltningsorganisationen indgår kollektive aftaler med brugerne om værksudnyttelsen. I EU-direktiverne er ophavsretlige forvaltningsorganisationer omtalt i satellit- og kabeldirektivets art. 1, stk. 4, og 13 samt betragtning 34 og i infosoc-direktivets betragtning 17. Forvaltningsdirektivet er implementeret i **lov om kollektiv forvaltning af ophavsret**, der er optrykt som bilag.¹⁵

Kollektiv rettighedsforvaltning berører ofte **sekundær udnyttelse** af værker m.v. Det gælder fx ordninger vedr. fotokopiering og kabel-tv. På bl.a. bogområdet klareres rettighederne til den primære udnyttelse via individuelle aftaler. Når det gælder musik, sker der dog også kollektiv forvaltning af rettighederne til primær udnyttelse (fonogramindspilning og offentlig fremførelse). I praksis er der dog ikke længere nogen skarp skillelinje mellem primær og sekundær udnyttelse.

Forvaltningsorganisationen fordeler de indkomne vederlag til de berettigede ophavsmænd m.fl. i form af direkte, individuel afregning eller ved samlet afregning til en rettighedshaverorganisation, som herefter anvender midlerne til fortrinsvis individuel afregning.

Der sker tillige i vid udstrækning betaling til udenlandske rettighedshavere. Dette kan ske på grundlag af

- gensidighedsaftaler med udenlandske søsterselskaber
- aftalelicenser
- tvangslicenser med kollektiv forvaltning.

1996 – Riis 1996, s. 212 ff. – *Doutrelepont* i ALAI-rapport 1997, s. 515-559 – *Schonning* i ALAI-rapport 1997, s. 705-733 (især om eksklusiv overdragelse af rettigheder) – *Hygum Jakobsen & Schelin* 1997, s. 140 ff. – WIPO-rapport 1997 – *E. Tómasson* i NIR 1997, s. 352 ff. (om online-rettigheder) – *Karnell* i *Levin* 2001, s. 49-59 – *Ficsor 2002b* – *Koktvedgaard* 2002, s. 93 ff. – *Kretschmer* i EIPR 2002, s. 126-136 – *Frabboni* i EntLR 2005, s. 204-208 (om onlinelicensering af musik) – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 83 ff. – *Schlüter* i U 2012 B, s. 447-456 – *Lassen & Foged* i U 2013 B, s. 45-46 – ALAI-rapport 2017 – *Plesner Mathiasen m.fl.* 2018, s. 21 ff. Se også § 50, afsn. 1.1, om aftalelicens – § 51, afsn. 1, om fordeling af vederlag – § 53, afsn. 1.3.5, om forvaltningsaftaler – kommentarerne til § 75 e om elektroniske oplysninger om rettighedsforvaltning – afsn. 3.2 nedenfor om forvaltningsdirektivet.

15. Om denne lov, se *Plesner Mathiasen m.fl.* 2018.

Kulturministeriet fører i et vist omfang tilsyn med forvaltningsorganisationer, hvoraf flere skal godkendes af ministeriet. Se også § 38 i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret. Det kræver bevilling (koncession, tilladelse) fra Kulturministeriet at indgå aftaler som mellemmand – dvs. rettigheds erhverver eller repræsentant for ophavsmanden – om offentlig fremførelse af musikværker, jf. OHL § 75 a. Se også § 38, stk. 5, § 39, stk. 3, og § 68, stk. 2. Aftalelicensorganisationer skal være godkendt i h.t. § 50, stk. 4.

Indehaveren af en eneretsbevilling er ikke påtaleberettiget over for andre organisationer, som udøver virksomhed i strid med § 50, stk. 4, jf. U 1947.360 Ø (Drama-Ret). Bestemmelsen i § 75 a forhindrer ikke ophavsmanden selv i at indgå sådanne aftaler, men ophavsmanden kan være afskåret fra selv at indgå aftaler, hvis han eller hun er medlem af en forvaltningsorganisation.

Også Konkurrencestyrelsen har i et vist omfang mulighed for at føre kontrol med de ophavsretlige organisationer i h.t. **konkurrenceloven**.¹⁶ Baggrunden herfor er, at forvaltningsorganisationerne er retlige eller faktiske monopoler. Monopoldannelsen skyldes, at det normalt ikke ville være hensigtsmæssigt at have to eller flere organisationer til samme type rettighedsforvaltning. Konkurrencestyrelsen fører bl.a. tilsyn med, at organisationerne ikke misbruger deres dominerende stilling til at stille urimelige vilkår, herunder om vederlagets størrelse. Der kan opstå konflikt mellem konkurrenceretten og den ophavsretlige eneret, som giver ophavsmanden – og dermed de kollektive organisationer – mulighed for frit at stille vilkår for værksudnyttelser. Se også OHL § 52 a, stk. 1 og 2.

16. Generelt om forholdet mellem kollektiv rettighedsforvaltning og konkurrencelovgivningen i Danmark og EU, se 2016-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 3.2.1.2) – KODA-rapporten 1978, s. 55 ff. – *Koktvedgaard* 1965, s. 39 f. – *Blomqvist* 1987, s. 97 f. og 109 – *Fejø* i NIR 1987, s. 116 f. – *Karnell* i NIR 1990, s. 508-524 – *Fejø* i U 1990 B, s. 425 f. – *Schovsbo* i Justitia 1991, nr. 3 – *Blomqvist* i NIR 1992, s. 611-620 – *Schovsbo* 1993, s. 45 ff. – *Juell-Sundbye* i U 1994 B, s. 145-151 – *Riis* 1996, s. 257 ff. – *Schovsbo* 1996, s. 19 ff. – *Schovsbo* i *Hagström m.fl.* 1997, s. 921-933 – *Koktvedgaard* 1997, s. 94 f. og 220 f. – *Schlüter m.fl.* 1998, s. 12.33 ff. – *Fejø* i *Karnell & Muldin* 1998, s. 11-21 (om Koda) – *Ekelöf* i NIR 1998, s. 359-360 – norsk konkurrencemyndighedsafgørelse i NIR 1999, s. 593-603 – *Desurmont* i RIDA nr. 190 (2001), 44 ff. (om gensidighedsaftaler) – *Manner* i EntLR 2009, s. 154-157 – *Frabboni* i EntLR 2009, s. 77-81 (om CISAC-afgørelsen) – *Koskinen-Olsson* i NIR 2009, s. 616-620 (ditto) – *Riis* i NIR 2009, s. 621-629 – *Dehin* i EIPR 2010, s. 220-237 (om musik online) – *Gyertyánfy* i IIC 2010, s. 59-89 – *Schierholz i Walter & von Lewinski* 2010, s. 1143 ff. – *Schonning i Schonning & Blomqvist* 2011, s. 87 ff. – *Rosén* 2012, s. 109 ff. – *Schonning* 2019, s. 23 ff. Generelt om ophavsret og konkurrenceret, se de indledende kommentarer til kap. 2. Se også kommentarerne til §§ 52 a og 52 b om licensering og rapportering.

I U 2010.2641 Ø (Båndkopi/Coop) hedder det i landsrettens præmisser, at Copydan KulturPlus findes »uanset foreningens karakter af en privatretlig forening/privat rettighedshaverorganisation, ved administrationen af [blankmedie]ordningen at have pligt til at iagttage almindelige offentligretlige retsgrundsætninger om **saglighed i forvaltningen** [min fremhævelse], herunder lighedsgrundsætningen«. Af dommen kan det udledes, at forvaltningsorganisationerne generelt er forpligtede til at forvalte sagligt, bl.a. at undlade diskriminerende behandling.

De ophavsretlige **forvaltningsorganisationer** omfatter navnlig Copydan-foreningerne – Koda – NCB – Gramex – KODA-DRAMATIK – Forfatternes Forvaltningsselskab.

Copydan,¹⁷ der blev stiftet i 1977, er en fællesforening til forvaltning af ophavsrettigheder på en række forskellige områder på vegne af alle grupper af rettighedshavere. Fællesforeningen er en teknisk-administrativ overbygning til de enkelte foreninger, der selvstændigt varetager administrationen af de forskellige forvaltningsområder. Copydan har fælles vedtægter, en fællesbestyrelse (der tæller repræsentanter for de enkelte foreninger), fælles lokaler, fælles it-drift m.v. Medlemmerne i Copydan-foreningerne er hovedsagelig rettighedshaverorganisationer, som repræsenterer deres medlemmer. Om de konkurrenceretlige aspekter af, hvilke foreninger der kan optages i en sådan fællesorganisation, se svensk marknadsdomstolsdom i NIR 1999.604 (BONUS). Beslutningsmæssigt bygger Copydan – og de fleste af de enkelte foreninger – på et princip om paritet mellem på den ene side ophavsmænd og udøvende kunstnere og på den anden side producenter og udgivere; de to hovedgrupper skal således være enige om enhver beslutning, der har betydning for begge parter.

Der findes følgende Copydan-foreninger:

- **Verdens TV**.¹⁸ Forvalter rettighederne vedr. kabelviderespredning m.v. af radio- og tv-programmer, jf. aftalelicensen i OHL § 35. Copydan Verdens TV (tidligere Kabel-tv) er godkendt af Kulturministeriet i h.t. § 50, stk. 4, jf. § 35.
- **KulturPlus**. Forvalter vederlagsordningen for uindspillede lyd- og videobånd (blankmedievederlaget), jf. §§ 39-46 a. Copydan

17. Generelt om Copydan, se bet. 912/1981, s. 54 f. – *Lund Christiansen* i NIR 1978, s. 289 f. – *Blomqvist* i NIR 1984, s. 331-337 – *Lund Christiansen* i NIR 1984, s. 369 ff. – *Hygum Jakobsen & Schelin* 1988, s. 45 ff. – *Duelund & Dyekjær* 1996, s. 98 ff.

18. Generelt om Copydan Verdens TV, se Schlüter i U 2012 B, s. 447-456.

KulturPlus (tidligere Båndkopi) er godkendt af Kulturministeriet i h.t. § 39, stk. 3.

- **AVU-medier.** Forvalter rettighederne vedr. optagelse af radio- og tv-udsendelser i skoler og andre undervisningsinstitutioner, jf. aftalelicensen i § 13. Foreningen er godkendt af Kulturministeriet i h.t. § 50, stk. 4, jf. § 13.
- **Arkiv.** Forvalter aftaler om digitalisering af kulturarven (jf. den generelle aftalelicens i § 50, stk. 2) samt specifikt aftaler om genanvendelse af programarkiver, jf. § 30 a.
- **VISDA.** Forvalter bl.a. vederlagsordningen for erhvervsmæssigt videresalg af kunstværker (følgeretsvederlaget), jf. § 38, og er i så henseende godkendt af Kulturministeriet i h.t. § 38, stk. 5. VISDA (tidligere BilledKunst), hvis bestyrelse udelukkende består af repræsentanter for ophavsmænd, forvalter også reproduktionsrettigheder til kunstværker og er i så henseende godkendt i h.t. § 50, stk. 4, jf. § 24 a.¹⁹
- **Tekst & Node.** Forvalter rettighederne vedr. fotokopiering m.v. i skoler og andre undervisningsinstitutioner, jf. aftalelicensen i § 13, samt inden for erhvervsvirksomhed, offentlig forvaltning m.v., jf. aftalelicensen i § 14.²⁰ Foreningen er godkendt af Kulturministeriet i h.t. § 50, stk. 4, jf. §§ 13 og 14.

En forening til forvaltning af rettigheder vedr. tv til søfarende er nu nedlagt.²¹ Foreningen havde sit udspring i U 1976.552 H (tv til søfarende).²² U 2012.2063 H (Dansk Film Skat) vedrørte en tvist mellem filmproducercenter om retten til kabelretransmissions- og blankmedievederlag.

Visse Copydan-foreninger foretager individuel afregning direkte til rettighedshaverne, mens andre afregner til organisationerne m.h.p. videreafregning til rettighedshaverne.

Se www.copydan.dk.

Koda²³ blev stiftet i 1926. Organisationen forvalter rettighederne til offentlig fremførelse af musikværker på vegne af komponister,

19. Generelt om forvaltning af billedkunstrethigheder, se *Nordell 1997*, s. 346 ff.

20. Om diverse kopieringsspørgsmål i relation til Tekst & Node, se *Kyst* i NIR 2020, s. 66-70.

21. Se herved § 15, afsn. 1.2.

22. Se også bet. 760/1975.

23. Generelt om Koda og om forvaltning af rettigheder til offentlig fremførelse af musikværker, se *Friis 1951 – Hartvig Jacobsen 1951*, s. 248 ff. – *Lund 1961*, s. 195 f. – *Holm-Nielsen* i NIR 1972, s. 137-142 – *KODA-rapporten 1978 – Duelund & Dyekjær 1996*, s.

sangskrivere og musikforlæggere. M.h.t. udsendelse af musikværker i de offentlige radiofonier sker rettighedsforvaltningen på grundlag af aftalelicensen i § 30. Koda ledes af en bestyrelse, der består af repræsentanter for medlemskredsen. Bag Koda står Dansk Komponist Forening – Danske Jazz-, Beat- og Folkemusikautorer – Danske Populærautorer – Musikforlæggerne i Danmark.

Koda har været statskoncessioneret siden 1935. I dag bygger koncessionen på OHL § 75 a, hvoraf det også fremgår, at tvister om Koda's tariffer (vederlag) kan indbringes for Ophavsretslicensnævnet. Om en tvist om afgrænsningen af Koda's tariffer, se U 1975.52 H (Koda's koncerttarif).

Om fordeling af Koda's kollektive (kulturelle) midler, se U 1980.55 H (Koda's stamfond). Om beskatning af samme, se U 1971.78 H (Koda/Skattedepartementet).

Se www.koda.dk.

NCB²⁴ blev stiftet i 1915. Organisationen forvalter såkaldte mekaniske rettigheder til musikværker, dvs. rettigheder vedr. indspilning af musikværker på fonogrammer, film, videogrammer m.v. samt kopiering og spredning heraf. Vederlag for kopiering af musik sammen med billeder kaldes synkroniseringsvederlag. Rettighedsforvaltningen sker på vegne af komponister, sangskrivere og musikforlæggere. NCB er i dag et datterselskab af Koda og Koda's søsterselskaber i de fire andre nordiske lande. Rettighedshaverne er normalt ikke direkte medlemmer af NCB, men medlemskab af Koda indebærer som udgangspunkt også overdragelse af de mekaniske rettigheder til forvaltning i NCB.

NCB er ikke underkastet krav om godkendelse fra Kulturministeriet. Se www.ncb.dk.

Gramex²⁵ blev stiftet i 1963. Organisationen forvalter retten til vederlag for brug af fonogrammer på vegne af udøvende kunstnere og

40 ff. – *Schovsbo 1996*, s. 22 ff. – *Schonning i Karnell & Muldin 1998*, s. 179-195 (om de internationale aspekter) – *Schonning 2001* (om komponistrettighedernes historie) – *Schonning i særnummer af KODA-NYT 30.11.2001 (KODA 1926-2001) – Schlüter m.fl. 2006 – Schlüter i U 2012 B*, s. 447-456.

24. Generelt om NCB og om forvaltning af mekaniske rettigheder til musikværker, se *P. Sørensen 1965 – Duelund & Dyekjær 1996*, s. 66 ff. – *Liholm i EIPR 2002*, s. 112-125 – *Schlüter m.fl. 2006*. Se også *KODA's Medlemshåndbog (maj 1994)*, s. 9 ff.

25. Generelt om Gramex og om forvaltning af rettigheder vedr. sekundær brug af fonogrammer, se *Rothe 1980*, s. 446 ff. – *O. Lassen 1988 – Duelund & Dyekjær 1996*, s. 78 ff. – *Schlüter m.fl. 2006 – Schlüter i U 2012 B*, s. 447-456. Se også § 68, afsn. 1.

fonogramproducenter, jf. tvangslicensen i OHL § 68, dvs. offentlig fremførelse, herunder radio- og tv-udsendelse, af primært musikindspilninger. Uden for medieområdet opkræves Gramex-vederlaget af Koda i h.t. en samarbejdsaftale. Gramex ledes af en bestyrelse, der består af lige mange medlemmer, der repræsenterer udøvende kunstnere og fonogramproducenter.

Om Gramex' forhold til fondslovgivningen, se utrykt ØLD af 15.12.1989 (Gramex/fondslov).

Gramex er godkendt af Kulturministeriet, jf. § 68, stk. 2.

Se www.gramex.dk.

KODA-DRAMATIK,²⁶ der blev stiftet i 1935, varetager musikdramatiske rettigheder, dvs. rettigheder til opførelse af musikdramatiske værker (operaer, operetter, musicals og lign.) på især teatre. Musikdramatiske rettigheder er såkaldt store rettigheder (grands droits), dvs. at rettighederne klareres individuelt, ikke i form af en kollektiv blankolicensering.

KODA-DRAMATIK står kun i begrænset omfang for selve rettighedsforvaltningen, idet de fleste opførelsesaftaler indgås af teater- eller musikforlag; disse behøver ikke at være medlemmer af KODA-DRAMATIK.

KODA-DRAMATIK var frem til den 1.1.1997 statskoncessioneret. Koncessionsordningen ophørte i forbindelse med gennemførelsen af 1996b-loven (se dennes § 2, stk. 2).

KODA-DRAMATIK deler administration og adresse med Koda.

Forfatternes Forvaltningsselskab (FFS)²⁷ blev stiftet i 2014 på basis af bl.a. **Foreningen Radiokassen**, der blev stiftet i 1925. Organisationen forvalter på vegne af forfattere bl.a. rettigheder til oplæsning af litterære værker i DR, jf. aftalelicensen i § 30, og fordeler rettighedsmidler til forfattere. Radiokassen er godkendt af Kulturministeriet efter § 50, stk. 4, jf. § 30.

Der findes også **andre organisationer** på ophavsretsområdet end de allerede nævnte. F.s.v. angår udøvende kunstneres rettigheder er der oprettet flere forvaltningsorganisationer, bl.a. Filmex og Performex. Endvidere er der nogle organisationer, der administrerer filmproducenters rettigheder til vederlag i en række sammenhænge.

26. Generelt om KODA-DRAMATIK og om forvaltning af musikdramatiske rettigheder, se Koda's Medlemshåndbog.

27. Om FFS, se *Ahlers & von Hielmcrone i Rosenmeier m.fl. 2021*, s. 1-18.

Rettighedshavernes interesseorganisationer m.v. har endvidere sluttet sig sammen i forskellige paraplyorganisationer. **Samrådet for Ophavsret** har som medlemmer de fleste organisationer, der repræsenterer ophavs-mænd og udøvende kunstnere. Samrådet for Ophavsret, der blev stiftet i 1973 under navnet Kasetteudvalget, fungerer primært som debat- og informationsforum for organisationerne og som fælles høringsinstans i forbindelse med lovforslag og lign. Se www.ophavsret.dk.

Hertil kommer **Dansk Selskab for Ophavsret**,²⁸ der afholder foredrags-aftener m.v. med det formål at fremme interessen for og kendskabet til ophavsretlige spørgsmål og bidrage til dette retsområdes udvikling. Selskabet blev stiftet i 1954. I samarbejde med tilsvarende selskaber i de andre nordiske lande udgiver Dansk Selskab for Ophavsret tidsskriftet NIR og afholder typisk hvert tredje år et nordisk ophavsretssymposium (1975 – 1978 – 1981 – 1984 – 1987 – 1990 – 1992 – 1995 – 1997 – 2001 – 2003 – 2005 – 2009 – 2012 – 2015 – 2017 – 2019). Se www.dsfo.dk. Dansk Selskab for Ophavsret er medlem af ALAI²⁹ og var vært for en ALAI-kongres i 2017.³⁰

Også **Foreningen for Entertainment- og Medieret** afholder foredrag, seminarer m.v. om bl.a. ophavsret. Se www.femr.dk.

2. Ophavsrettens udvikling siden 1961³¹

I det følgende redegøres der for hovedlinjerne i ophavsrettens udvikling siden 1961-lovens gennemførelse, dels m.h.t. lovforberedende arbejde

28. Om Dansk Selskab for Ophavsret, se *Lund & Alkil 1958*, s. 7 f.

29. Om ALAI, se *Karnell i Karnell m.fl. 2016*, s. 409-425.

30. Se ALAI-rapport 2017.

31. Generelt om ophavsrettens udvikling siden 1961, se *Lund i Cop. 1964*, s. 167-171 – *Lund i Cop. 1969*, s. 122-126 – *Koktvedgaard i Cop. 1972*, s. 171-172 – *Pétursson i NIR 1976*, s. 116-121 (især om Island) – *Ljungman i NIR 1976*, s. 93-105 – *Grönberg i NIR 1976*, s. 105-111 – *Koktvedgaard i NIR 1976*, s. 111-116 – *Ljungman i RIDA nr. LXXXVIII (1976)*, s. 50-91 – debatindlæg i *NIR 1977*, s. 75-95 (om ophavsrettens funktion i dagens samfund) – *Ljungman i RIDA nr. LXXXXV (1978)*, s. 94-125 (især om Sverige) – *Lund Christiansen i NIR 1978*, s. 282 ff. – *Ljungman i NIR 1981*, s. 2-7 – *Koktvedgaard i Cop. 1982*, s. 314-317 – *Bernitz i NIR 1990*, s. 323-330 – *Koktvedgaard i Blume m.fl. 1991*, s. 168-176 – *Koktvedgaard i Cop. 1991*, s. 63-69 – *Bjelke i NIR 1991*, s. 33-55 (om nordisk retspraksis) – *Liedes i NIR 1992*, s. 669-678 – *Schonning 1994*, s. 30 ff. – *Koktvedgaard i Frändberg m.fl. 1997*, s. 535-543 – *Koktvedgaard i NIR 1997*, s. 324-330 – *Karnell i NIR 1997*, s. 370-383 – *Bjelke i NIR 1997*, s. 384-394 – *Stuevold Lassen i NIR 1997*, s. 454-467 – *Schonning m.fl. i RIDA nr. 173 (1997)*, s. 136-221 (*News From the Nordic Countries*, 1. del) – *Schonning m.fl. i RIDA nr. 174 (1997)*, s. 125-173 (2. del) – *Nordell i Gorton m.fl. 1999*, s. 513-522 – *Koktvedgaard i NIR 2001*,

(afsn. 2.1-3), dels m.h.t. gennemførte lovændringer (afsn. 2.4). Den internationale udvikling behandles i afsn. 3 nedenfor.

Udviklingen inden for ophavsretslovgivningen er ikke mindst præget af den teknologiske udvikling:³² Teknologiske nyskabelser, der medfører nye muligheder for udnyttelse og frembringelse af værker m.v., skaber behov for justering af den ophavsretlige beskyttelse. Tidligere var nyskabelserne grammofonpladen, radio og tv. De senere årtier har det handlet om bl.a. video, kabel-tv, satellit-tv, fotokopiering, cd'er, databaser og it samt i det hele taget den digitale informationsteknologi, herunder interaktive multimedia. I 1995-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 2.1) udtales det: »I kraft af sammenhængen mellem nye tekniske muligheder og et hertil afpasset sæt af ophavsretlige regler tjener disse regler i dag som det juridiske grundlag for omsætningen af milliardbeløb, fx i handelen med rettigheder vedrørende udsendelse i radio og fjernsyn, grammofonplader, edb-programmer og video – og i

s. 511-515 – *Schonning* i RIDA nr. 192 (2002), s. 253-309 – *Rosén* i NIR 2003, s. 519-526 – *Schovsbo* i NIR 2004, s. 317 ff. – *Eliasson* i NIR 2004, s. 417-419 – *Rosén* i NIR 2005, s. 567-580 – *Tryggvadottir* i NIR 2009, s. 516-530 – *Krag Nielsen* i NIR 2010, s. 493-506 – *Schonning* i NIR 2011, s. 517-525 – *Blomqvist* i NIR 2011, s. 526-535 – *Sønneland* i NIR 2012, s. 112-116 – *Hermansen* i NIR 2012, s. 117-121 – *Schonning* i NIR 2012, s. 537-545 – *Rygaard* i NIR 2015, s. 1-37 (generelt om immaterialret) – *von Ryberg, Kyst & Sick Nielsen* i Erhvervsjuridisk Tidsskrift 2016, s. 31-37 – *P.U. Plesner & Lerstrøm* i NIR 2016, s. 543-577 (generelt om immaterialret) – *Valbjørn Trebbien* i NIR. 2017, s. 515-520 – *Blomqvist* i NIR 2020, s. 8-13.

32. Generelt om ophavsret og den teknologiske udvikling, herunder informationssamfundet, se bet. 912/1981, s. 62 ff. – bet. 962/1982, s. 14 f. (om udøvende kunstnere) – bet. 1000/1984, s. 13 ff. (om videogrammer) – Info-samfundet 1994b, s. 118 f., 134 ff., 278, 293 f. og 314 – bet. 1320/1996, s. 332 ff. – NU 1973:21, s. 53 f. – *Weincke 1976*, s. 153 ff. – *Weincke* i NIR 1976, s. 62-72 – *Bækkelund* i NIR 1976, s. 72-78 – *Gehlin* i NIR 1976, s. 78-87 – *Wiio* i NIR 1976, s. 87-92 – debatindlæg i NIR 1977, s. 62-75 – *Lund Christiansen* i NIR 1981, s. 332-344 – *Bing* i NIR 1984, s. 377-396 (om ophavsretten i et eksemplarløst samfund) – *Håkon Schmidt 1989*, s. 41 f., 347 ff. og 364 ff. – *Koktvedgaard* i U 1989 B, s. 413-416 – *Bernitz* i NIR 1990, s. 218-221 – *Karnell 1993* – *Bryde Andersen* i *Levin 1993*, s. 402-414 (især om markedsforholdene i informationssamfundet) – WIPO-rapport 1993 – *Rosén* i NIR 1993, s. 266-284 – *Schonning 1994*, s. 85 ff. og 115 ff. – WIPO-rapport 1994 – Grøn bog om ophavsret i informationssamfundet 1995 – NORDINFO-rapport 1995 – *Koenig & N. Anderson* i CW nr. 48 (1995), s. 24-28 – *Dreier* i CW nr. 48 (1995), s. 36-40 – *Salokannel* i NIR 1995, s. 389-404 – *Schlüter* i NÅR 1995, s. 205-221 (især om mediets betydning for ophavsretsbeskyttelsen) – WIPO-rapport 1996 – *Koktvedgaard* i GRUR Int. 1996, s. 296-298 – *Wagle & Ødegaard 1997* – *E. Tómasson* i NIR 1997, s. 344-355 – *Strömholm* i *Karnell & Muldin 1998*, s. 211-227 – *Schonning* i NIR 2000, s. 61-65 – *Bryde Andersen* i *Michelsen m.fl. 2001*, s. 30-44 – *Heine m.fl. 2002*, s. 464 ff. – *Koktvedgaard 2002*, s. 97 f. – *Wiese* i EIPR 2002, s. 387-396 – *Lessig 2004* – *Rosén* i NIR 2006, s. 2-22 – *Rognstad* i NIR 2009, s. 531-547 – *Westman* i NIR 2019, s. 131-151 (bl.a. om kunstig intelligens). Særligt om internettet, se nedenfor.

nær fremtid også digital lagring og levering af alle typer af værker og kunstneriske præstationer i digital form.«³³

Ophavsrettens væsentligste udfordring inden for den teknologiske udvikling siden midten af 1990'erne er **internettet**.³⁴ Internettet forbinder computere verden over og giver på den måde stadigt stigende muligheder for intensiv benyttelse af ophavsretligt beskyttet materiale.

Det andet overordnede kendetegn ved den ophavsretlige udvikling er det **nordiske samarbejde**.³⁵ Både ministerier og organisationer i Norden

33. Se også 1995-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 7) (om den digitale udvikling) – 1995-lovmotiverne II.

34. Generelt om ophavsret og internettet (samt andre digitale net og online-tjenester), se bet. 1320/1996, s. 84 ff. – Rapport om håndhævelse af ophavsretten på internettet 2009 – Rapport om ophavsrettigheder på internettet 2011 – *Bing* i NIR 1984, s. 377-396 – *Petri & Stannow* i *Karnell* 1993, s. 43-50 (om elektronisk levering af musik) – Grøn bog om ophavsret i informationssamfundet 1995 – *Hugenholtz* i NORDINFO-rapport 1995, s. 119-129 – WIPO-rapport 1995 – *Bryde Andersen* i NIR 1995, s. 616-629 – *Salokannel* i NÅR 1995, s. 158-183 – ALAI-rapport 1996 – *Blume* 1996, s. 42 ff. – *Wagle & Ødegaard* 1997, s. 95 ff. og 271 ff. – *Mey* i *Muldin & Karnell* 1998, s. 59-74 – *Langemark* i *Aggergren* 2000, s. 45 ff. – *Jones* i EIPR 2000, s. 79-92 – *Schonning* i IIC 2000, s. 967-979 (om licensering) – *Wallberg* i U 2000 B, s. 131-142 – *Kunsten* i netværkssamfundet 2001, s. 86 ff. – *Riis* 2001, s. 133 ff. – *Stoltze* 2001, s. 27 ff. – *Heine m.fl.* 2002 (især s. 372 ff.) – *Foged* i EntLR 2002, s. 142-152 og 165-176 (om internetradio) – *Björkenfeldt* i NIR 2002, s. 251-264 – *Bortloff* i GRUR Int. 2003, s. 669-686 (om international licensering af simulcasts) – *Sandfeld Jakobsen* 2004, s. 162 ff. – *Sandfeld Jakobsen* 2006, 263 ff. – Piratkopieringsrapport 2008, s. 69 ff. – *Kirk* i *Trzaskowski* 2017, s. 43-95 – *Axhamn* i NIR 2008, s. 39-52 (om en svensk udredning) – *Salung Petersen* i U 2011 B, s. 283-289 – *Pihlajarinne & Oker-Blom* i NIR 2016, s. 533-542 (om Internet of Things). Se også § 2, afsn. 4.1.1, om rubriceringen af internettransmissioner og 4.1.3 om tilrådighedsstillelse – kommentarerne til § 5 om multimedia – § 11 a, afsn. 1, om midlertidig kopiering – § 12, afsn. 2, om digital kopiering – § 76, afsn. 1.1.4, om ansvar.

35. Generelt om nordisk retsenhed og samarbejde på ophavsretsområdet, se 1951-udkastet, s. 5 ff. – NU 1973:21, s. 58 ff. – *Ljungman* i NIR 1962, s. 51-58 – *Weincke* i NIR 1962, s. 259-275 (*Nordiske disharmonier på ophavsretsområdet*, 1. del) – *Weincke* i NIR 1963, s. 41-58 (2. del) – *Pétursson* i NIR 1973, s. 25-29 (især om Island) – *Weincke* 1976, s. 148 ff. – *Meinander* i NIR 1976, s. 1-6 – *Koktvedgaard* i NIR 1978, s. 249-256 – *Hesser* i NIR 1981, s. 240-253 (også i RIDA nr. 112 (1982), s. 2-43) – *Blomstedt* i NIR 1982, s. 351-354 – *Halvorsen* i NIR 1984, s. 40-47 – *Koktvedgaard* i NIR 1984, s. 256-262 – *Karnell* i NIR 1987, s. 27-35 – *Koktvedgaard* i NIR 1987, s. 399-403 – *Koktvedgaard* i Cop. 1988, s. 348-351 – *Koktvedgaard* i NIR 1991, s. 5-14 – *Hallsen* i NIR 1991, s. 56-62 – *Schonning* i NIR 1992, s. 187-199 (*Nordisk harmoni på ophavsretsområdet?*) – *Norup-Nielsen* i NIR 1992, s. 535-541 – *Hafstein* i NIR 1992, s. 542-546 – debatindlæg i NIR 1992, s. 547-559 – *Schonning* 1994, s. 30 ff. og 102 ff. – *Koktvedgaard* 2002, s. 31 – *Liedes* i NIR 2011, s. 110-118 – *Schonning* i NIR 2011, s. 517-525 – *Rosén* i NIR 2012, s. 587-597 – *Hermansen* i NIR 2012, s. 598-603 – *Schonning m.fl.* i NIR 2016, s. 390-414 (*Strejftog gennem den nordatlantiske ophavsret*) – *Rosén* i NIR 2020, s. 4-7.

arbejder tæt sammen. Såvel baggrunden herfor som resultatet heraf er en nordisk retsenhed med stort set enslydende ophavsretslove i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Om den nordiske retsenhed på ophavsretsområdet hedder det i 1995-lovmotiverne (almindelige bemærkninger, pkt. 4): »Efter ministeriets opfattelse er det vigtigt at opretholde denne retsenhed, dels fordi den har praktisk betydning for den kulturelle udvikling i Norden, dels fordi den kan blive afgørende for, om der kan findes forståelse for særlige nordiske løsninger i det stedfindende stadig bredere europæiske samarbejde på ophavsrettens område.«

2.1. Den Nordiske Ophavsretskomiteé³⁶ blev nedsat i 1970 af de nordiske ministre med ansvar for ophavsretten. Der var tale om en fællesnordisk komité, bestående af sagkyndige fra de enkelte lande (undtagen Island), der skulle forberede en generel revision af den nordiske ophavsretslovgivning, bl.a. i lyset af den tekniske udvikling.

Komiteen afgav én betænkning, NU 1973:21, der især omhandler kopiering til privat brug og aftalelicenser vedr. fotokopiering og radio/tv-optagelser.

Efter afgivelsen af betænkningen drøftede de nordiske ministerier spørgsmålet om reformbehovet inden for ophavsretten og formerne for det nordiske lovgivningssamarbejde på ophavsretsområdet. Overvejelserne førte til, at Nordisk Ministerråd i maj 1975 vedtog nye retningslinjer for revisionsarbejdet.³⁷ Det blev bestemt, at det videre arbejde med ophavsretslovrevisionen skulle varetages af nationale komiteer. Formændene for komiteerne skulle udgøre et samarbejdsudvalg med sigte på at bevare og udbygge den nordiske retsenhed. Nordisk Ministerråd besluttede endvidere, at lovgivningsspørgsmål skulle forhandles på departementalt plan mellem de involverede ressortministerier. Herefter blev den Nordiske Ophavsretskomiteé opløst.

2.2. På baggrund af beslutningen i Nordisk Ministerråd nedsatte den danske kulturminister i maj 1976 **Ophavsretsudvalget**, Udvalget vedrørende revision af ophavsretslovgivningen. Omtrent samtidig nedsattes tilsvarende udvalg (komiteer) i det øvrige Norden med undtagelse af

36. Om komiteens kommissorium og betænkning, se *Åkne* i NIR 1971, s. 170-172 – *Åkne* i NIR 1974, s. 75-79.

37. Om disse retningslinjer, herunder om baggrunden for dem, se 1977-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – *Weincke 1976*, s. 148 ff. – *Meinander* i NIR 1976, s. 1 ff. Retningslinjerne er optrykt i bet. 912/1981, s. 141 ff. – *Weincke 1976*, s. 260 ff.

Island. Under udvalgsarbejdet blev der jævnligt afholdt nordiske formandsmøder med deltagelse af islandske observatører.

Udvalget blev sammensat af repræsentanter for interesseorganisationer, ministerier, kulturinstitutioner m.v. Udvalgets formand var professor, dr. jur. Mogens Koktvedgaard. Som udvalgets sekretær fungerede daværende fuldmægtig i Kulturministeriet, Jørgen Blomqvist.

Af Ophavsretsudvalgets kommissorium fremgik det bl.a., at udvalget skulle foretage en gennemgang af lovgivningen om ophavsret og fremkomme med forslag til de lovændringer, som man skønnede var påkrævede eller ønskelige, navnlig under hensyn til den teknologiske udvikling og øvrige samfundsudvikling siden 1961. Ophavsretlige spørgsmål vedr. kabelviderespredning af radio- og tv-udsendinger blev holdt uden for kommissoriet; disse spørgsmål blev i stedet behandlet af en arbejdsgruppe under Nordisk Ministerråd, der afgav NU 1983:12.

Ophavsretsudvalget afgav i perioden september 1980 til maj 1990 i alt otte betænkninger:

- **Bet. 912/1981**, der vedrører kopiering til privat brug – aftalelicens – tvangsblicens – fotokopiering inden for undervisningsvirksomhed, erhvervsvirksomhed m.v.
- **Bet. 944/1982**, der vedrører blankmedievederlag – sanktioner – påtalereglerne.
- **Bet. 962/1982**,³⁸ der vedrører beskyttelsen af udøvende kunstnere – fonogramproducenter – radiofonier.
- **Bet. 1000/1984**, der vedrører radio/tv-optagelser i undervisningsvirksomhed – udlejning af musikværker – konsumtion af spredningsretten til filmværker – filmformodningsreglen – producentbeskyttelse af billedoptagelser.
- **Bet. 1038/1984**, der vedrører biblioteksafgift.
- **Bet. 1063/1986**,³⁹ der vedrører kopiering til privat brug – generelle spørgsmål om beskyttelse af kunstværker – følgeret – udstillingsvederlag – adgangsbetret – fotografibeskyttelsen.
- **Bet. 1064/1986**,⁴⁰ der vedrører beskyttelse af edb-programmer – beskyttelse af databaser – beskyttelse af værker mod brug i databaser – beskyttelse af chips.
- **Bet. 1197/1990**, der indeholder et samlet lovudkast og særligt vedrører indskrænkninger i eneretten – overdragelse af

38. Om betænkningen, se *Rothe 1987*.

39. Om betænkningen, se *Blomqvist* i *NIR 1987*, s. 465-479.

40. Om betænkningen, se *Blomqvist* i *Beck & Bruun Nielsen 1987*, s. 47-57.

ophavsrettigheder – filmformodningsreglen – ophavsret i ansættelsesforhold.

Efter afgivelsen af slutbetænkningen blev Ophavsretsudvalget opløst. Det norske udvalg afsluttede sit arbejde i 1988, det svenske i 1990 og det finske i 1991.

2.3. Siden revisionsarbejdets begyndelse i 1970 har der været et tæt **nordisk departementssamarbejde**, hvor repræsentanter for de nordiske departementer med ansvar for ophavsretten – i Danmark Kulturministeriet – har mødtes for bl.a. at drøfte lovgivningsinitiativer. Også Island har deltaget i departementsmøderne.

Det nordiske departementssamarbejde blev intensiveret i 1990, da tre af de nordiske ophavsretsudvalg havde afsluttet arbejdet. Herefter drøftede man udvalgenes betænkninger med det formål at bevare og styrke den nordiske retsenhed. Man ville forene de nordiske standpunkter i fælles løsninger, således at den nordiske ophavsretslovrevision i de enkelte lande kunne munde ud i separate lovforslag, der i videst muligt omfang var indbyrdes overensstemmende i såvel indholdsmæssig som lovsystematisk henseende. Departementssamarbejdet har tillige inkluderet implementering af EU-direktiver.

1995-loven repræsenterede det danske resultat af de nordiske departementsdrøftelser.

Efter gennemførelsen af lovreformen i 1995 er det nordiske departementssamarbejde videreført.

2.4. Ophavsrets- og fotografilovene var i perioden 1961-1994 genstand for et antal mindre **lovændringer**.⁴¹

1995-loven⁴² indebar en samlet lovreform og en ny ophavsretslov. Hovedpunkterne i 1995-loven var implementering af udlejningsdirektivet, satellit- og kabeldirektivet og beskyttelsestidsdirektivet – begrænsninger i adgangen til privatkopiering – gennemførelse af nye aftalelicenser – generel revision af reglerne om indskrænkning i ophavsretten – generel revision af reglerne om overdragelse af ophavsrettigheder – udvidelse af beskyttelsen af udøvende kunstnere og andre

41. Om disse lovændringer, se *Schonning 1995*, s. 60 f.

42. Om det høringsudkast, der lå til grund for lovrevisionen, se *Schonning* i NIR 1992, s. 187-199. Om det første lovforslag af 9.2.1994, se *Schonning* i CW nr. 40 (1994), s. 33-35. Om den vedtagne lov, se *Schonning* i IIC 1996, s. 470-476.

nærtstående rettighedsgrupper – inkorporering af fotografibeskyttelsen i ophavsretsloven – en ændret lovsystematik.

Siden 1995 er der gennemført følgende ændringer i ophavsretsloven:

- **1996a-loven**, der ophævede en revisionsfristbestemmelse vedr. blankmedievederlag.
- **1996b-loven**, der indebar implementering af dele af satellit- og kabeldirektivet (kabelviderespredning) og dele af udlejningsdirektivet (uoverdrageligt vederlagskrav). Herudover vedrørte lovændringen især syns- og hørehandicappedes eksemplarfremsstilling.
- **1998-loven**, der især vedrørte implementering af databasedirektivet – aftalelicens for digital kopiering i undervisningsvirksomhed – aftalelicens for gengivelse af kunstværker i alment oplysende fremstillinger – gengivelse af værker i forbindelse med sagsbehandling inden for offentlige myndigheder.
- **2001-loven**, der især vedrørte digital kopiering til personlig brug og de generelle bestemmelser om aftalelicens.
- **2002-loven**,⁴³ der især vedrørte implementering af infosoc-direktivet – nye aftalelicenser vedr. bl.a. biblioteker og radio/tv-produktioner – revision af tilknytningskriterierne for nærtstående rettigheder.
- **2003-loven**,⁴⁴ der især vedrørte blankmedieordningen – privatkopiering af lånte cd'er m.v. – kopieringsbutikkers medvirken til kopiering af litterære værker.
- **2004a-loven**,⁴⁵ der f.s.v. angår ophavsret især handlede om straffesammenhængen for krænkelse.
- **2004b-loven**, der især vedrørte pligtaflevering og andre bestemmelser om arkiver, biblioteker og museer samt syns- og læsehandicappede.
- **2005a-loven**, der indebar implementering af følgeretsdirektivet.
- **2005b-loven**, der indebar implementering af retshåndhævelsesdirektivet f.s.v. angår bl.a. ophavsretsloven.
- **2006-loven**, der vedrørte blankmedieordningen og kopispærringer.
- **2008a-loven**, der især vedrørte overdragelse af ophavsret (udnyttelsespligt), aftalelicensordningen (digitalisering af kulturarven) og Ophavsretslicensnævnets kompetence.

43. Om lovændringen, se *Schonning* i NIR 2003, s. 527-531 (om ophavsrettens grundbegreber) – *Schonning* i RIDA nr. 202 (2004), s. 81-105 – *Schonning* i *Lindner & Shapiro 2011*, s. 291-315.

44. Om lovændringen, se *Kyst, Lindsoug & Schröder* i NIR 2004, s. 267-277.

45. Om lovændringen, se *Schonning & Fredenslund* i U 2010 B, s. 231-240.

- **2008b-loven**, der vedrørte piratkopiering og fulgte op på Piratkopieringsrapport 2008.
- **2009a-loven**, der indebar implementering af servicedirektivet f.s.v. angår ophavsretlige forvaltningsorganisationer.
- **2009b-loven**,⁴⁶ der f.s.v. angår ophavsret indebar implementering af reglerne om korte nyhedsuddrag i direktivet om audiovisuelle medie-tjenester.
- **2013-loven**, der indebar forlængelse af beskyttelsestiden for fonogrammer og ændret beregning af beskyttelsestiden for visse fællesværker.
- **2014-loven**,⁴⁷ der indebar implementering af orphan works-direktivet samt ændring af aftalelicensen i § 35.
- **2016-loven**,⁴⁸ der indebar implementering af forvaltningsdirektivet, som især skete i lov om kollektiv forvaltning af ophavsret.
- **2021-loven**, der indebar implementering af satellit- og kabeldirektivet II og delvis implementering af DSM-direktivet.

3. Den internationale udvikling⁴⁹

Ophavsretten er siden 1961 blevet præget af en stigende internationalisering. Udviklingen har givet sig udslag i nye og ændrede internationale

46. Om lovændringen, se *Kyst* i U 2010 B, s. 214-219.

47. Om lovændringen, se *Foged* i EIPR 2015, s. 15-24.

48. Om lovændringen, se *Plesner Mathiasen m.fl. 2018*.

49. Generelt om international ophavsret og om den internationale udvikling på ophavsrettens område siden 1961, se *Hesser* i NIR 1965, s. 153-168 (om ulandene) – *Magnin* i NIR 1967, s. 178-193 (om ulandene) – *E. Jeppesen* i J 1968, s. 77-89 (om beskyttelse af danske værker i udlandet, især USA) – *Weincke* i NIR 1972, s. 1-14 (især om ulandene) – *Weincke 1976*, s. 140 ff. – *Bogsch* i NIR 1976, s. 7-13 – *Olsson* i NIR 1982, s. 299-310 – *Olsson* i NIR 1985, s. 561-564 – *Blomqvist 1987*, s. 56 ff. – *Stuevold Lassen* i NIR 1988, s. 206-215 – *Håkon Schmidt 1989*, s. 35 ff. – *Olsson* i NIR 1991, s. 142-146 – *Françon* i NIR 1991, s. 178-184 – debatindlæg i NIR 1991, s. 185-195 – *Olsson* i *Levin 1993*, s. 12-16 – ALAI-rapport 1994 – *Olsson 1994*, s. 195 ff. – *Schonning 1994*, s. 60 ff. – *Liedes* i NORDINFO-rapport 1995, s. 93-107 – *Stuevold Lassen 1995* – *Riis 1996*, s. 119 ff. – *Stuevold Lassen* i NIR 1997, s. 454 ff. – *Ricketson* i ALAI-rapport 1998, s. 3-26 (om indskrænkninger i eneretten) – *Liedes* i *Karnell & Muldin 1998*, s. 39-57 – *Schovsbo* i NIR 1998, s. 470-485 – *Bercovitz* i *Gorton m.fl. 1999*, s. 17-19 – *Strömholm 2001* – *Blomqvist* i NIR 2001, s. 516-521 – *Schonning* i *Bryde Andersen 2003*, s. 573-586 – *Levin* i NIR 2003, s. 1-19 – *Schonning* i NIR 2003, s. 316-324 – *Blomqvist* i NIR 2003, s. 580-587 – *Olsson* i NIR 2004, s. 558-567 – *Ricketson & Ginsburg 2005* – *Olsson* i NIR 2006, s. 84-89 – *Olsson* i NIR 2007, s. 65-71 – *Schonning & Blomqvist 2011* – *Blomqvist* i NIR 2011, s. 526-535 – *Axhamm 2012* – *Liedes* i NIR 2012, s. 578-586 – *Blomqvist 2014* – *Olsson* i *Karnell m.fl. 2016*, s. 609-625 – *Blomqvist* i U 2016 B, s. 166-174 (om frihandelsaftaler). Om droit d'auteur kontra copyright, se afsn. 1.1 ovenfor.

konventioner m.v., herunder en TRIPS-aftale inden for WTO og to nye WIPO-traktater i 1996, jf. afsn. 3.1. Det er imidlertid udviklingen i Europa, der har haft størst konkret betydning; EU-harmoniseringen er resulteret i en række direktiver på ophavsretsområdet, jf. afsn. 3.2.

3.1. De fleste internationale konventioner om ophavsret administreres af FN-organisationen WIPO (www.wipo.int). Det gælder bl.a. Bernerkonventionen.

WIPO's arbejde bygger på **WIPO-konventionen** fra 1967,⁵⁰ der medførte, at det hidtidige organ, BIRPI, blev opløst. Danmark tiltrådte konventionen i 1970.

WIPO,⁵¹ der har hovedsæde i Genève, beskæftiger sig både med ophavsret og industriel ejendomsret. Ud over forberedelse af konventioner m.v. står WIPO for en omfattende informationsindsats, ikke mindst i forhold til ulande, ligesom man afholder internationale konferencer om aktuelle emner.

Den vigtigste konvention på ophavsretsområdet er **Bernerkonventionen** til værn for litterære og kunstneriske værker.⁵² Den oprindelige konvention er fra 1886; den blev tiltrådt af Danmark i 1903. Bernerkonventionen er siden 1961 blevet revideret i 1967 (Stockholm) og i 1971 (Paris). Stockholmsakten indebar en række substantielle forbedringer i beskyttelsesniveauet, mens Pariserakten især betød ændringer for ulandene. Danmark tiltrådte Bernerkonventionens seneste version i 1979.⁵³

50. Om WIPO-konventionen, se *Uggla* i NIR 1965, s. 182-188 – *Kellberg* i NIR 1968, s. 56-64.

51. Generelt om WIPO, se *Bogsch* i Cop. 1992, s. 247-300 – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 97 ff.

52. Om Bernerkonventionen, se 1961-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – 1973-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – 1951-udkastet, s. 58 ff. (om Bruxelleskonferencen i 1948) – *Lund* i NIR 1966, s. 261-289 – *Ulmer* i NIR 1967, s. 208-225 (om tilknytningsmomenter) – *Sterner* i NIR 1968, s. 1-7 (om Stockholmskonferencen i 1967) – *Bergström* i NIR 1968, s. 7-31 (om Stockholmsakten) – *Stuevold Lassen* i NIR 1968, s. 31-45 (om ulandene og Stockholmsakten) – *Karnell* i NIR 1968, s. 49-56 (om de administrative bestemmelser m.v. i Stockholmsakten) – *Karnell* i NIR 1968, s. 172-188 (om forholdet mellem lande, der har tiltrådt forskellige konventionsakter) – *Danelius* i NIR 1970, s. 68-76 (om ulandene) – *Bergström* i NIR 1970, s. 256-275 (om Stockholmsaktens konsekvenser for den svenske ophavsretslov) – *Lögdborg* i NIR 1970, s. 341-356 (om beslutningsprocessen) – *Weincke* i NIR 1972, s. 4 ff. (om Pariserakten) – *Ulmer* i IIC 1986, s. 707-715 – *Godenhjelm* i NIR 1986, s. 269-275 – *Ricketson 1987* – *Lundberg* i NIR 1993, s. 257-265 (om droit moral) – *Karnell* i IIC 1995, s. 193-213 – *Schonning & Blomqvist 2011* – *Blomqvist 2014* – *Blomqvist* i *Karnell m.fl. 2016*, s. 153-167.

53. Se også kommentarerne til §§ 85 og 88.

I 1996 gennemførtes i WIPO-regi en ny traktat på ophavsretsområdet, **WCT**.⁵⁴ WCT, der trådte i kraft den 6.3.2002, inkorporerer de materielle bestemmelser i Bernerkonventionen og har derudover særlige regler om bl.a. beskyttelse af edb-programmer og databaser – sprednings- og udlejningsrettigheder – offentlig fremførelse (herunder onlinetransmissioner) – tekniske foranstaltninger – beskyttelse af elektroniske koder m.v. med information om et værk, dets ophavsmand osv. Danmark har tiltrådt WCT sammen med de øvrige EU-lande pr. 14.3.2010; jf. Rådets afgørelse af 16.3.2000 om godkendelse af WCT og WPPT (2000/278).

Verdenskonventionen⁵⁵ fra 1952 vedrører også beskyttelsen af litterære og kunstneriske værker, men på et lavere beskyttelsesniveau end Bernerkonventionen. Konventionen blev revideret i 1971 (Paris). Danmark tiltrådte Verdenskonventionens Pariserakt i 1979.⁵⁶

I oktober 1961 undertegnedes **Romkonventionen**,⁵⁷ der beskytter udøvende kunstnere, fonogramproducenter og radiofonier. Danmark tiltrådte konventionen i 1965. Romkonventionen har ikke været genstand for revision.⁵⁸

I 1996 gennemførtes i WIPO-regi en ny traktat vedr. beskyttelse af udøvende kunstnere og fonogramproducenter, **WPPT**.⁵⁹ WPPT, der trådte i kraft den 20.5.2002, medfører et højere beskyttelsesniveau end i Romkonventionen, bl.a. ved at sikre udøvende kunstnere droit moral-beskyttelse. I lighed med Romkonventionen angår WPPT ikke

54. Om WCT, se *Olsson* i NIR 1996, s. 107-110 – *Olsson* i NIR 1996, s. 318-319 – *Karnell* i NIR 1996, s. 556-560 – *Reinbothe m.fl.* i EIPR 1997, s. 171-176 – *Lewinski* i GRUR Int. 1997, s. 667-681 – *Vinje* i NIR 1997, s. 207-217 – *Blomqvist* i NIR 1997, s. 334-342 – *Liedes* i *Karnell & Muldin* 1998, s. 39-57 – *Ficsor 2002a* – *Reinbothe & von Lewinski* 2002, s. 17 ff. – *Reinbothe & von Lewinski* i EIPR 2002, s. 199-208 – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 101 f. og 249 ff.

55. Om Verdenskonventionen, se 1961-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – 1973-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – *Lund* i NIR 1953, s. 1-26 – *Stuevold Lassen* i NIR 1967, s. 1-11 – *Weincke* i NIR 1972, s. 9 ff. (om Pariserakten) – *Ringer* i NIR 1976, s. 14-22 – *Makeen* i CW nr. 144 (2004), s. 20-25 – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 98 og 249 ff.

56. Se også kommentarerne til §§ 85 og 88.

57. Om Romkonventionen, se 1961-lovmotiverne (almindelige bemærkninger til kap. 5) – *Bergström* i NIR 1960, s. 132-145 – *Bergström* i NIR 1967, s. 12-28 – *Liedes* i NIR 1976, s. 36 ff. – *E. Jensen* i NIR 1976, s. 47-51 – *Rembe* i NIR 1976, s. 51-55 – *Stuevold Lassen* i NIR 1976, s. 55-61 – *Stewart* i NIR 1977, s. 59-61 – *Rothe* 1980, s. 457 ff. – *Olsson* i NIR 1982, s. 63-65 – *Gudmundsson* i NIR 1987, s. 488-494 – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 99 og 249 ff. – *Gudmundsson* i NIR 2012, s. 604-611.

58. Se også kommentarerne til §§ 85, 86 og 88.

59. Om WPPT, se *Françon* i RIDA nr. 172 (1997), s. 50 ff. – *Liedes* i *Karnell & Muldin* 1998, s. 39-57 – *Reinbothe & von Lewinski* 2002, s. 232 ff. – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 102 f. og 249 ff. Se også ovenfor vedr. WCT.

audiovisuelle produktioner; heller ikke en diplomatisk konference i 2000 førte til vedtagelsen af en traktat på dette område.⁶⁰ I 2012 blev der vedtaget en ny traktat om beskyttelse af skuespillere og andre udøvende kunstnere i film m.v., **Beijing-traktaten** om Audiovisual Performances.⁶¹ Danmark har tiltrådt WPPT sammen med de øvrige EU-lande pr. 14.3.2010, men endnu ikke Beijing-traktaten.

Fonogramkonventionen⁶² fra 1971 beskytter producenter mod piratkopiering af fonogrammer. I 1977 tiltrådte Danmark Fonogramkonventionen, der ikke er blevet revideret.⁶³ Konventionen benævnes ofte Genèvekonventionen.

Satellitkonventionen⁶⁴ fra 1974, der også kaldes Bruxelleskonventionen, vedrører radio- og tv-stationernes beskyttelse i forbindelse med udsendelse via satellit. Danmark har ikke tiltrådt Satellitkonventionen.

I 2013 blev der vedtaget en WIPO-traktat om syns- og læsehændicappede, **Marrakesh-traktaten** (Marrakesh Treaty to facilitate access to published works for persons who are blind, visually impaired or otherwise print disabled), også kaldet VIP-traktaten (visually impaired persons).⁶⁵ Danmark og resten af EU har ratificeret denne traktat, der blev implementeret ved Marrakesh-direktivet og 2018-loven.

Sideløbende med WIPO-aktiviteterne er der vedtaget et selvstændigt internationalt regelsæt på ophavsretsområdet inden for rammerne af verdenshandelsorganisationen WTO (www.wto.org). Det skete i 1994. Den del af WTO-overenskomsten, der vedrører ophavsret og immaterialret i øvrigt, hedder **TRIPS**.⁶⁶ TRIPS-aftalen trådte for bl.a. Danmarks vedkommende i kraft den 1.1.1996.

60. Om en mulig traktat om audiovisuelle fremførelser i forbindelse med WPPT, se *Lewinski* i EIPR 2001, s. 333-343 – *Olsson* i NIR 2001, s. 221-223 – *Lewinski* i RIDA nr. 189 (2001), s. 2-65.

61. Om Beijing-traktaten, se *Olsson* i NIR 2012, s. 426 f. – *Blomqvist* 2014.

62. Om Fonogramkonventionen, se *Ulmer* i IIC 1972, s. 317-334 – *Liedes* i NIR 1976, s. 42 ff. – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 99 og 249 ff.

63. Se også kommentarerne til §§ 86 og 88.

64. Om Satellitkonventionen, se *Liedes* i NIR 1976, s. 44 ff. – *Ederståhl* i NIR 1988, s. 194 ff. – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 99 og 249 ff.

65. Om Marrakesh-traktaten, se *Olsson* i NIR 2013, s. 218 ff. og 427 ff. – *Blomqvist* 2014.

66. Om TRIPS-aftalen og generelt om ophavsret og handelspolitik, se *Mörner* i NIR 1991, s. 147-153 – ALAI-rapport 1994 – *Schonning* 1994, s. 63 ff. og 94 ff. – *Karnell* i NIR 1994, s. 38 f. – *Lewinski* i RIDA nr. 161 (1994), s. 4-97 – *Gjortler* i L&R 1995, nr. 3, s. 23 f. (om Kommissionens kompetence) – *Katzenberger* i GRUR Int. 1995, s. 447-468 – *Wager* i NIR 1995, s. 380-388 – *Riis* 1996, s. 161 ff. – *Dreier* i GRUR Int. 1996, s. 205-218 – *Antoniades & Königfeldt* i Justitia 1996, nr. 2 – *Olsson* i NIR 1996, s. 85-87 (om en samarbejdsaftale mellem WTO og WIPO) – *Blakency* 1997 – *Olsson* i *Gorton m.fl.* 1999, s. 523-545 – *Drexler* i GRUR Int. 1999, s. 1-13 – *Schonning* 2001, s.

F.s.v. angår ophavsret forpligter TRIPS-aftalen alle WTO-lande til at tiltræde og leve op til Bernerkonventionen (Pariserakten 1971), undtagen m.h.t. *droit moral*, og til at leve op til de grundlæggende bestemmelser i Romkonventionen. Derudover er der bl.a. regler om beskyttelse af edb-programmer og databaser – eneret til udlejning af edb-programmer og filmværker – grænserne for at fastsætte indskrænkninger i eneretten – national behandling – forbud mod i beskyttelsesmæssig henseende at stille nogle WTO-lande bedre end andre – retshåndhævelse – tvistbilæggelse mellem stater.⁶⁷

Der er bl.a. truffet en TRIPS-afgørelse om retten til offentlig fremførelse af musikværker i USA; sagen var rejst af Europa-Kommissionen.⁶⁸

I 2010 blev der mellem en række lande, herunder EU, USA og Japan, opnået principiel enighed om en ny traktat, ACTA (Anti-Counterfeiting Trade Agreement),⁶⁹ der handler om retshåndhævelse på immaterialretsområdet, men traktaten er ikke blevet ratificeret af EU.

Inden for rammerne af OECD blev der i 1990'erne arbejdet med ophavsret m.v. i forbindelse med investeringer, en såkaldt MAI-aftale, der ikke er blevet til noget.⁷⁰

Inden for **Europarådet**⁷¹ er der vedtaget enkelte konventioner m.v. på ophavsretsområdet. Den Europæiske overenskomst om **beskyttelse af fjernsynsudsendelser**, der blev undertegnet i 1960 og tiltrådt af Danmark i 1961, vedrører radiofoniernes rettigheder.⁷² Danmark har tillige tiltrådt efterfølgende protokoller fra 1965 og 1983. I 1994 undertegnedes en Europæisk konvention om ophavsret og nærtstående rettigheder i forbindelse med **grænseoverskridende satellitudsendelser**. Konventionen svarer i store træk til bestemmelserne om satellit-tv og -radio i satellit- og kabeldirektivet. Herudover har Europarådet vedtaget nogle rekommandationer om bl.a. piratkopiering og piratdekodere.

101 f. – *Koktvedgaard 2002*, s. 17 f. – *Olsson* i NIR 2002, s. 265-271 – *Wirtén 2004*, s. 100 ff. – *Hong* i EIPR 2009, s. 292-299 (om en tvist mellem USA og Kina) – *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 99 ff. og 249 ff. Se også afsn. 1.1 ovenfor om *droit d'auteur* kontra *copyright*.

67. Om dette spørgsmål om tvistbilæggelse, se *Dörmer* i IIC 2000, s. 1-36.

68. Om denne såkaldte Aiken-sag, se *Sobel* i EntLR 2001, s. 65-66 – *Goldmann* i IIC 2001, s. 412-429 – *Ficsor* i RIDA nr. 192 (2002), s. 185 ff. – *Owens* i EIPR 2003, s. 49-54.

69. Om ACTA, se *Blomqvist* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 103 – *Stieper* i GRUR Int. 2011, s. 124-132 – *Platz* i NIR 2013, s. 306-315.

70. Om udkastet til MAI-aftale, se *Haedicke* i GRUR Int. 1998, s. 631-636.

71. Generelt om Europarådets ophavsretsarbejde, se *M. Möller* i NIR 1991, s. 96-103.

72. Se også kommentarerne til §§ 85, 86 og 88.

3.2. EU⁷³ har stor betydning for den danske ophavsretslovgivning. Det skyldes både reglerne i EUF-Traktaten og harmoniseringen gennem EU-direktiver.

Blandt bestemmelserne i EUF-Traktaten har især følgende betydning for ophavsretten:⁷⁴ art. 18 om forskelsbehandling på grundlag af nationalitet – art. 34 og 36 om fri bevægelighed for varer – art. 101 og 102 om konkurrenceret – art. 167 om kultur – art. 345 om ejendomsret. Direktiverne på ophavsretsområdet er vedtaget med hjemmel i især Traktatens art. 114 om det indre marked.

Forholdet mellem dansk ophavsret og EU-retten er bl.a. behandlet i U 1992.476 H (Le Corbusier), hvor det i en konkret sag blev afvist at forelægge præjudicielle spørgsmål for EU-Domstolen. Et eksempel på en præjudiciel forelæggelse findes i U 1982.69 H (Dansk Supermarked).

73. Generelt om ophavsret og EU, se Finansieringsudvalgsrapporten 2017, s. 55 ff. – *Dietz 1978* – *Françon* i NIR 1986, s. 276-281 – *Fejø* i NIR 1987, s. 109-119 – *Rosén* i NIR 1987, s. 120-130 – Grøn bog om ophavsret 1988 – *Schricker* i NIR 1988, s. 489-504 – *Duelund 1989*, s. 233 ff. – *Karnell* i NIR 1990, s. 508-524 (om ophavsretsorganisationer) – *Posner* i NIR 1991, s. 77-86 – *Liedes* i NIR 1991, s. 87-95 (om EØS) – *Karnell* i NIR 1991, s. 238-245 – *Schonning* i U 1991 B, s. 200-205 – Ds 1992:13 – *Koktvedgaard* i NIR 1992, s. 518-525 – debatindlæg i NIR 1992, s. 526-534 – *A. M. Lund* i NIR 1992, s. 560-583 (om nærtstående rettigheder) – *Schonning* i U 1992 B, s. 371-378 – *Schovsbo 1993*, s. 12 ff. – *Liedes* i *Levin 1993*, s. 19-29 (om Norden og EU/EØS) – *Dyckjær-Hansen* i NIR 1993, s. 176-184 – *Duelund 1994*, s. 230 ff. – *Schonning 1994*, s. 66 ff. og 98 ff. – *Riis* i NIR 1994, s. 17-31 – *Schonning & Banke* i U 1994 B, s. 372-378 – *Duelund 1995*, s. 332 ff. – Grøn bog om ophavsret i informationssamfundet 1995 – *Françon* i *Gorton m.fl. 1999*, s. 185-191 (om EU-Domstolens praksis) – *R. Nielsen* i *Gorton m.fl. 1999*, s. 501-522 (om forholdet til EU's udbudsregler) – *Hilty* i IIC 2004, s. 760-775 – *Hartig Danielsen 2005*, s. 150 ff. (om »ophavsrettens særlige genstand«) – *van Eechoud m.fl. 2009* – *Walter & von Lewinski 2010* – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 27 ff. og 119 ff. – *Liedes* i NIR 2011, s. 115 ff. – *Granmar* i NIR 2011, s. 321-351 (om det indre marked) – *Riis* i NIR 2013, s. 139-151 (om EU-Domstolens praksis) – *Stamatoudi & Torremans 2014* – *Schonning 2019* – *Axhamm* i *Karnell m.fl. 2016*, s. 35-60 – *von Lewinski* i *Karnell m.fl. 2016*, s. 477-486 – *Schonning & Banke* i NIR 2017, s. 366-372 (*Ophavsretten i det digitale indre marked*) – *Rosenmeier m.fl.* i NIR 2018, s. 291-357 (*Dansk ophavsret til EU-retligt serviceeftersyn. Hvor går grænserne for »dansk ophavsret«?*) – *Rosenmeier m.fl. 2019* – *Schwemer 2019* – artikler i NIR 2020, s. 51-220 – *Stausholm* i *Rosenmeier m.fl. 2021*, s. 421-434. Om EU-konkurrenceret, se de indledende kommentarer til kap. 2. Om EØS-konsumtion af spredningsretten, se § 19, afsn. 1.3.

74. Om Lissabon-traktaten, se *Ubertazzi* i IIC 2007, s. 881-883 – *Matthews* i EIPR 2010, s. 104-112 – *Geiger* i EIPR 2010, s. 255-258 – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 119 – *Schonning 2019*, s. 12.

Den til dato formentlig vigtigste afgørelse fra EU-Domstolen på ophavsrettens område er **afgørelsen af 20.10.1993 (Phil Collins)**,⁷⁵ der betyder, at et EU-land ikke må diskriminere statsborgere fra andre EU-lande m.h.t. den ophavsretlige beskyttelse, jf. Traktatens art. 18, heller ikke selv om en sådan adgang til materiel gensidighed el.lign. skulle følge af de internationale ophavsretskonventioner. Afgørelsen har ikke mindst konsekvenser for den ophavsretlige beskyttelsestid, ligesom den betyder, at der skal afregnes blankmedie- og følgeretsvederlag til alle EU-rettinghedshavere uanset tilstedeværelse af materiel gensidighed. Med EØS-aftalens ikrafttræden den 1.1.1994 gælder diskriminationsforbudet i forhold til alle EØS-lande.

Hvis beskyttelsen i et EU-land afgøres på grundlag af værkets hjemland, er det diskrimination på grundlag af nationalitet og dermed i strid med art. 12, jf. EU-Domstolens dom af 30.6.2005 (Tod's). EU-Domstolen har i dom af 8.9.2020 (RAAP) afgjort, at spørgsmålet om beskyttelse af rettighedshavere fra tredjelande er et EU-anliggende.

Harmoniseringsarbejdet frem til 2001 byggede i høj grad på dels Europa-Kommissionens grønne bog om ophavsret fra 1988, dels Kommissionens grønne bog om ophavsret i informationssamfundet fra 1995.⁷⁶

I en resolution fra 1992 forpligter medlemslandene sig til at tiltræde Bernerkonventionen (Pariserakten 1971) og Romkonventionen inden den 1.1.1995.⁷⁷ Samme forpligtelse er indeholdt i EØS-aftalen.

Der er vedtaget følgende ophavsretsdirektiver:

- **Edb-direktivet**⁷⁸ fra 1991 med implementeringsfrist den 1.1.1993. Direktivet vedrører den ophavsretlige beskyttelse af edb-programmer

75. Om dommen, se *Karnell* i NIR 1994, s. 32-45 (*Vem älskar Phil Collins?*) – *Gaster* i RIDA nr. 168 (1996), s. 2-91 – *Schønning* i *Schønning & Blomqvist 2011*, s. 94, 120 og 170 – *Schønning 2019*, s. 15 og 91. Se også § 85, afsn. 1.1 – § 90, afsn. 1.

76. Om sidstnævnte grønne bog, se *Vandoren* i WIPO-rapport 1995, s. 83-104 – *Hygum Jakobsen & Schelin 1997*, s. 151 ff. – *Olsson* i NIR 1997, s. 105-107. Se også Grønne bog om krypteringsbeskyttelse 1996.

77. Om resolutionen (Rådets resolution af 14.5.1992 (92/C 138/01) om forbedring af beskyttelsen af ophavsret og beslægtede rettigheder), se Grønne bog om ophavsret 1988, s. 218 ff. – *Schønning* i U 1991 B, s. 203 f. – *Schønning* i U 1992 B, s. 372.

78. Om edb-direktivet, se 1992b-lovmotiverne (almindelige bemærkninger) – Grønne bog om ophavsret 1988, s. 170 ff. – *Czarnota & Hart 1991* – *Schønning* i *Bryde Andersen 1991c*, s. 45-62 – *Liedes* i NIR 1991, s. 470-478 – *Blume* i Retsvidenskabeligt Institut B, Årsberetning 1991, s. 21-30 – *Schønning* i U 1991 B, s. 201 – *Schønning* i NIR 1992, s. 56-73 – *Schønning* i U 1992 B, s. 371 f. – *Blocher & Walter* i *Walter & von Lewinski 2010*, s. 81 ff. – *Schønning* i *Schønning & Blomqvist 2011*, s. 125 ff. – *Schønning 2019*, s. 35 ff. Se også § 1, afsn. 3.1, om ophavsret og edb-programmer.

- og indeholder særlige regler om bl.a. privatkopiering – dekompile-
ring – udlejning – ansættelsesforhold – kopispæringer. Direktivet
blev implementeret ved 1992b-loven.
- **Udlejningsdirektivet**⁷⁹ fra 1992 med implementeringsfrist den 1.7.
1994. Direktivet vedrører især udlejningsrettigheder – biblioteksud-
lån – beskyttelsen af nærtstående rettigheder, herunder producent-
beskyttelse af billedoptagelser og konsumtion af spredningsretten.
Direktivet blev især implementeret ved 1995-loven. Direktivets
art. 4 om et uoverdrageligt vederlagskrav ved filmudlejning blev
implementeret ved 1996b-loven.
 - **Satellit- og kabeldirektivet**⁸⁰ fra 1993 med implementeringsfrist den
1.1.1995. Direktivet vedrører ophavsret og nærtstående rettigheder
i forbindelse med dels udsendelse i satellit-tv og -radio, dels videre-
spredning af radio- og tv-udsendelser i kabelanlæg, herunder om
kollektiv rettighedsforvaltning. Direktivet blev implementeret ved
1995-loven. En mindre del af direktivet blev implementeret ved
1994-loven. Direktivets art. 8-9, hvorefter rettighederne til kabelvi-
derespredning ikke må være underlagt tvangslicens, blev implemen-
teret ved 1996b-loven.
 - **Beskyttelsestidsdirektivet**⁸¹ fra 1993 med implementeringsfrist den
1.7.1995. Direktivet vedrører især beskyttelsestiden for ophavsret-
tigheder (70 år efter ophavsmandens død) – beskyttelsestiden for
nærtstående rettigheder (50 år efter udgivelsen m.v.) – delvis gen-
oplivning af rettigheder – editio princeps-beskyttelse af ældre,
ikke tidligere udgivne værker. Direktivet blev implementeret ved

79. Om udlejningsdirektivet, se Grønbog om ophavsret 1988, s. 146 ff. – *Schonning* i U 1991 B, s. 202 f. – *Schonning* i U 1992 B, s. 372 ff. – *Reinbothe & von Lewinski 1993* – Ds 1994:49, s. 25 ff. – *Duehund 1994*, s. 252 ff. (især om biblioteksudlån) – *Schonning & Banke* i U 1994 B, s. 372 f. – *Friis Bach* i U 1998 B, s. 453 (om gyldigheden af direktivets art. 1) – *Lewinski* i *Gorton m.fl. 1999*, s. 439-445 (om biblioteksudlån) – *Lewinski* i *Walter & von Lewinski 2010*, s. 249 ff. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 134 ff. – *Schonning 2019*, s. 45 ff.

80. Om satellit- og kabeldirektivet, se *Schonning* i U 1992 B, s. 202 f. – Ds 1994:49, s. 47 ff. – *Schonning & Banke* i U 1994 B, s. 373 f. – *Nyh* i NIR 1996, s. 191-195 – *Dreier* i *Walter & von Lewinski 2010*, s. 391 ff. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 148 ff. – *Schonning 2019*, s. 61 ff.

81. Om beskyttelsestidsdirektivet, se *Schonning* i U 1992 B, s. 375 f. – *Schonning & Banke* i U 1994 B, s. 374 f. – *Walter* i *Walter & von Lewinski 2010*, s. 499 ff. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 162 ff. – *Schonning 2019*, s. 76 ff. Særligt om direktivet om ændring af dette direktiv (især vedr. forlængelse af beskyttelsestiden), se *van Eechoud m.fl. 2009*, s. 181 ff. – *Hilty m.fl.* i EIPR 2009, s. 59-72 – *Lokrantz-Bernitz* i NIR 2010, s. 32-43 – *Walter* i *Walter & von Lewinski 2010*, s. 637 ff. – *Kapranos* i NIR 2011, s. 261-288. Se også § 63, afsn. 1.1 – § 90, afsn. 1.

1995-loven. Direktivet blev ændret i 2011 med implementeringsfrist den 1.11.2013; ændringen vedrørte forlængelse af beskyttelsestiden for fonogrammer fra 50 til 70 år, og en mindre ændring af beskyttelsestiden for musikalske tveværker. Ændringsdirektivet blev implementeret ved 2013-loven.

- **Databasedirektivet**⁸² fra 1996 med implementeringsfrist den 1.1.1998. Direktivet vedrører den retlige beskyttelse af databaser, dels efter de almindelige regler om ophavsretlig beskyttelse af værker, dels efter nogle særlige regler (sui generis), hvad enten der er tale om elektroniske eller papirbaserede databaser. Direktivet blev implementeret ved 1998-loven.
- **Infosoc-direktivet**⁸³ fra 2001 med implementeringsfrist den 22.12.2002. Direktivet indebærer den mest omfattende ophavsretsharmonisering, idet direktivet, uanset dets titel, ikke er begrænset til det digitale område. Direktivet harmoniserer de fleste af de ophavsretlige grundbeføjelser for ophavsmænd og udøvende kunstnere, fonogramproducenter m.fl., nemlig eksemplarfremsættelsesretten, eksemplarspredningsretten og overførselsretten. Direktivet indeholder en i princippet udtømmende liste over mulige undtagelser fra eneretten; undtagelserne er valgfri bortset fra en bestemmelse om midlertidig kopiering. Endelig er der regler om sanktioner, om tekniske foranstaltninger (kopispæringer m.v.) og om elektroniske oplysninger om rettighedsforvaltning. Direktivet blev implementeret ved 2002-loven.
- **Følgeretsdirektivet**⁸⁴ fra 2001 med implementeringsfrist den 1.1.2006. Direktivet vedrører kunstneres ret til et vederlag ved

82. Om databasedirektivet, se Grønbog om ophavsret 1988, s. 205 ff. – *Blume* i Retsvidenskabeligt Institut B, Årsberetning 1992, s. 25-34 – *Schonning* i U 1992 B, s. 376 – *Bing* i *Levin* 1993, s. 97 ff. – *Bing* 1995, s. 251 ff. – *Riis* i Julebog 1996, s. 176 ff. – *Cook* i CW nr. 61 (1996), s. 24-30 – *Koumantos* i RIDA nr. 171 (1997), s. 78-135 – *H.A. Jensen* i NIR 1999, s. 64-85 – *Herr 2008* – *Lewinski* i *Walter & von Lewinski* 2010, s. 678 ff. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 172 ff. – *Schonning* 2019, s. 93 ff.

83. Om infosoc-direktivet, se *Lewinski* i EIPR 1998, s. 135-139 – *Lewinski* i GRUR Int. 1998, s. 637-642 – *Lehmann* i *Gorton m.fl.* 1999, s. 411-424 – *Vinje* i EIPR 2000, s. 551-559 – *Schonning* 2001, s. 103 ff. – *Reinbothe* i GRUR Int. 2001, s. 733-745 – *Rosén* i NIR 2001, s. 583-603 – *Kyst* i U 2001 B, s. 305-315 – *Rosén* i GRUR Int. 2002, s. 195-206 – *Koelman* i IIC 2004, s. 604-638 (om de økonomiske aspekter) – *Gotzen* i RIDA nr. 211 (2007), s. 2-88 – *von Lewinski & Walter* i *Walter & von Lewinski* 2010, s. 921 ff. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 190 ff. – *Schonning* 2019, s. 112 ff. – *Stausholm Nielsen* 2017 – *Rosenmeier m.fl.* i NIR 2018, s. 291-357 – *Lindner & Shapiro* 2019.

84. Om følgeretsdirektivet, se *K. Kierkegaard* i NIR 1997, s. 409 ff. – *Duchemin* i RIDA nr. 191 (2002), s. 2-130 – *Katzenberger* i GRUR Int. 2004, s. 20-27 – *Walter* i *Walter & von*

- erhvervsmæssigt videresalg af kunstværker (jf. OHL § 38). Direktivet blev implementeret ved 2005a-loven.
- **Orphan works-direktivet**⁸⁵ fra 2012 med implementeringsfrist den 29.10.2014. Direktivet vedrører brug af forældreløse værker, hvor rettighedshaverne ikke kan identificeres og lokaliseres. Direktivet blev implementeret ved 2014-loven.
 - **Forvaltningsdirektivet**⁸⁶ fra 2014 med implementeringsfrist den 10.4.2016. Direktivet regulerer navnlig de kollektive forvaltningsorganisationers forhold i relation til medlemskab, information, transparens m.v. samt onlinelicensering på musikområdet. Direktivet blev implementeret ved 2016-loven.
 - **Marrakesh-direktivet**⁸⁷ fra 2017 med implementeringsfrist den 11.10.2018. Direktivet vedrører syns- og læsehandicappedes adgang til bøger m.v. I tilknytning til direktivet blev der vedtaget en forordning vedr. udveksling af beskyttet materiale på tværs af grænserne. Direktivet blev implementeret ved 2018-loven.
 - **Satellit- og kabeldirektivet II**⁸⁸ fra 2019 med implementeringsfrist den 7.6.2021. Direktivet har til formål at fremme det grænseoverskridende udbud af onlinetjenester i forbindelse med radio- og tv-udsendelser. Der fastsættes regler om retransmission i lukkede netværk over internettet. For at lette klareringen af rettigheder i forbindelse med udbuddet af tilknyttede onlinetjenester på tværs af grænserne fastsættes der et oprindelseslandsprincip. Direktivet blev implementeret ved 2021-loven.
 - **DSM-direktivet**⁸⁹ fra 2019 med implementeringsfrist den 7.6.2021. Direktivet har til formål at gennemføre en yderligere

Lewinski 2010, s. 829 ff. – *Schonning i Schonning & Blomqvist 2011*, s. 216 ff. – *Schonning 2019*, s. 153 ff.

85. Om orphan works-direktivet, se *Skovgaard Kristensen i NIR 2012*, s. 616-619 – *Schonning 2019*, s. 180 ff.
86. Om forvaltningsdirektivet, se *Günther i NIR 2015*, s. 150-175 (især om onlinelicensering af musikværker) – *Axham i NIR 2015*, s. 675-696 – *Schemer i NIR 2015*, s. 697-705 – *Kivistö i NIR 2015*, s. 706-710 (især om onlinelicensering af musikværker) – *Engelbrekt i Karnell m.fl. 2016*, s. 61-100 – *Schonning 2019*, s. 192 ff. Se også afsn. 1.3 ovenfor om de kollektive forvaltningsorganisationer. Om en henstilling fra 2005 om kollektiv forvaltning af ophavsrettigheder i tilknytning til lovlige musik tjenester på nettet (2005/73), se *Schonning 2011*, s. 87.
87. Om Marrakesh-direktivet, se *Schonning 2019*, s. 234 ff.
88. Om satellit- og kabeldirektivet II, se *Lauritzen & Gormsen 2019*, s. 44 f. – *Schonning 2019*, s. 244 ff.
89. Om DSM-direktivet, se *Schonning & Banke i NIR 2017*, s. 366-372 – *Schonning 2019*, s. 256 ff. – *Schonning i NIR 2020*, s. 175-180 – *Still i NIR 2020*, s. 181-183 – *Eidsvoll-Toien i NIR 2020*, s. 184-199.

EU-harmonisering med særlig hensyntagen til digitale og grænseoverskridende anvendelser af beskyttet indhold, herunder tekst- og datamining, undervisningskulturarvsinstitutioners anvendelse samt nye rettigheder for udgivere af pressepublikationer og ansvarsregler for onlineplatforme. Desuden er der bestemmelser om rimeligt vederlag og rimelige kontrakter. Direktivet blev delvist implementeret ved 2021-loven.

Hertil kommer **retshåndhævelsesdirektivet**⁹⁰ fra 2004, der finder horisontal anvendelse på immaterialrettigheder, herunder ophavsret. Direktivet vedrører navnlig procesretlige spørgsmål samt civilretlige sanktioner; det indeholder en særlig formodningsregel om ophavsrettens indehaver. Direktivet blev implementeret ved 2005b-loven og ved lov nr. 279 af 5.4.2006 om ændring af retsplejeloven.

Direktiv 2000/31 om retlige aspekter af informationssamfundstjenester, navnlig elektronisk handel, berører f.s.v. angår spørgsmål om ansvar berører ophavsrettigheder; direktivet er implementeret i e-handelsloven.

Servicedirektivet⁹¹ indeholder i art. 17, nr. 11, en særlig undtagelse for ophavsret m.h.t. reglerne om fri bevægelighed for tjenesteydere; bestemmelsen er generelt implementeret i § 12, nr. 13, i lov nr. 384 af 25.5.2009 om tjenesteydelser i det indre marked. F.s.v. angår direktivets regler om etableringsfrihed for tjenesteydere på ophavsrettens område blev direktivet implementeret i 2009a-loven, jf. § 50, afsn. 5.

Om det såkaldte AVMS-direktiv, se kommentarerne til § 25 a.

I 1994 gennemførtes den første toldforordning om **EU-grænsekontrol med piratkopier** og varemærkeforfalskninger (counterfeits).⁹² Forordningen, der afløste en forordning fra 1986, som ikke omfattede piratkopier,

90. Om retshåndhævelsesdirektivet, se *Bruun m.fl.* i NIR 2003, s. 359-363 – *Massa & Strowel* i EIPR 2004, s. 244-253 – *Kur* i IIC 2004, s. 821-831 – *Norrgård* i NIR 2004, s. 443-468 – *Skovbo* 2005, s. 55 ff. – *Monsen* i NIR 2006, s. 66-83 – *Walter & Goebel* i *Walter & von Lewinski* 2010, s. 1193 ff. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 225 ff. – *Schonning* 2019, s. 162 ff.

91. Om servicedirektivet og ophavsretten, se *Eisenberg* i GRUR Int. 2009, s. 277-283 – *Riis* i NIR 2009, s. 623 ff. – *Schierholz* i *Walter & von Lewinski* 2010, s. 1172 f. – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 242 f. – *Schonning* 2019, s. 302 ff.

92. Om forordningen om EU-grænsekontrol med piratkopier m.v. og den danske lov på området, se *Levin* i NIR 1987, s. 211-212 – *Marstrand-Jørgensen* i U 1990 B, s. 208-210 – *Schonning & Banke* i U 1994 B, s. 375 f. – *Wallberg m.fl.* i U 1996 B, s. 69 f. – *Akhøj* i NIR 1998, s. 609-614 – *Rygaard* i NIR 2004, s. 359-364 – *N.M. Andersen m.fl.* 2006, s. 391 ff. – *Walter* i *Walter og Lewinski* 2010, s. 1365 ff. – *Hutchinson* i EIPR 2010, s. 614-621 – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist* 2011, s. 241 – *Salung Petersen*,

trådte i kraft den 1.7.1995. Seneste forordning er fra 2013. Se lov om EU-grænsekontrol med piratkopier m.v. og den dertil hørende bekendtgørelse nr. 12 af 9.1.2006. Se herved TRIPS-aftalens art. 51-60.

I 1998 vedtoges et **designdirektiv**,⁹³ der i art. 17 vedrører forholdet til den ophavsretlige beskyttelse af mønstre (design) i form af brugskunst.⁹⁴

Som led i reformen om det digitale indre marked sidst i 2010'erne blev der i hhv. 2017 og 2018 vedtaget to forordninger, portabilitetsforordningen⁹⁵ og geoblokeringsforordningen,⁹⁶ der har visse ophavsretlige implikationer.

Riis & Schovsbo i U 2012 B, s. 15-23 – *Salung Petersen, Møgelvang-Hansen & Riis 2015*, s. 381 ff. – *Schonning 2019*, s. 3000 f. Se også § 76, afsn. 1.1.2.

93. Om ophavsret og designdirektivet, se *Schonning & Banke* i U 1994 B, s. 376 – *Schonning* i *Schonning & Blomqvist 2011*, s. 241 – *Schonning 2019*, s. 301. Se også § 10, afsn. 1.

94. Se herved *Ohm Rørdam* i U 2012 B, s. 97-106.

95. Om portabilitetsforordningen, se *Schonning 2019*, s. 307. Om portabilitet i forhold til EU-konkurrenceretten, se *Riis & Schovsbo* i *Karnell m.fl. 2016*, s. 665-680.

96. Generelt om geoblokering, herunder EU-forordningen, se *Lauritzen & Gormsen 2019* – *Schonning 2019*, s. 307 f. f.

Generelt om ophavsretsloven¹

Ophavsretslovens **systematik**² er ordnet sådan, at kap. 1-4 og 6 indeholder reglerne om den egentlige ophavsret, mens kap. 5 indeholder de særlige regler om andre rettigheder (nærtstående rettigheder m.v.). Via henvisninger i bestemmelserne i kap. 5 til en række af bestemmelserne i kap. 1, 2 og 3, har disse kapitler dog i vid udstrækning karakter af fællesregler for ophavsretten i bred forstand, dvs. for såvel den egentlige ophavsret som for de nærtstående rettigheder m.v. Lovens kap. 6 a-9 er fællesbestemmelser for de to hovedgrupper.

Ved 1995-loven blev lovens **titel**³ ændret fra lov om ophavsretten til litterære og kunstneriske værker til lov om ophavsret. Ændringen var alene udtryk for en forenkling.

Der er knyttet en **note** til loven, hvorefter loven indeholder bestemmelser, der gennemfører forskellige EU-direktiver. Baggrunden for noten er Justitsministeriets vejledning nr. 134 af 2.12.2002.⁴

-
1. Generelt om ophavsretsloven, se desuden *Lund 1961 – Weincke 1976 – Frøbert 1986 – Schovsbo 1996b*, afsn. C – *Dahl Pedersen 1998 – Koktvedgaard 2002*, s. 35 ff. – *Bender 2003 – Bryde Andersen 2005*, s. 275 ff. (it-ophavsret) – *Kure 2005*, s. 11 ff. – *Birkmann & Maagaard 2006 – Olsson 2009 – Schönning & Kyst i Schönning m.fl. 2009*, s. 19 ff. – *Rosenmeier 2010*, s. 13 ff. – *Sandfeld Jakobsen & Schaumburg-Müller 2013*, s. 753 ff. (om medier og ophavsret) – *P.B. Madsen i – P.B. Madsen 2016*, s. 255 ff. – *Olsson & Rosén 2016 – Rosenmeier 2016 – Rosenmeier i Udsen 2016*, s. 65 ff. – *Plesner Mathiasen i Plesner Mathiasen & Lau Nielsen 2019*, s. 9-35 – *Rognstad 2019 – Fredenslund, Kyst & Schönning i Ryberg m.fl. 2019*, s. 51-128 – *Udsen 2019*, s. 67 ff. (om it-ret) – *Rosén i Bernitz m.fl. 2020*, s. 29 ff. – *P.B. Madsen 2020*, s. 56 ff. – *Schovsbo, Rosenmeier & Salung Petersen 2021*, s. 63 ff. En fremstilling på engelsk om dansk ophavsret findes i *Riis 2000*, s. 24 ff.
 2. Om 1961-lovens systematik og hovedprincipper, se *Lund 1961*, s. 44 f.
 3. Om 1961-lovens titel og i øvrigt om lovens anvendelse af begrebet ophavsret, se 1961-lovmotiverne III – 1951-udkastet, s. 73 – *Lund 1961*, s. 43. Se også § 1, afsn. 1.1., om udtrykket ophavsmand.
 4. Om EU-direktiverne på ophavsretsområdet, se Indledning, afsn. 3.2.